

naš aero 2-3 · 83

naš aero

glasilo kemične, grafične
in papirne industrije celje

letnik XXII — številka 2

celje, julij 1983

uredniški odbor

jože ahtik, dušan božič,

marjan buh, ivanka čater,

jože jazbec, janez korent,

zdenka penič, vera radič,

cvetka ramšak, miro ribežl,

cvetka robas, anica svet

svet glasila

albina cizej, karmen dovč,

zdravko kolar, stane lovrenčič,

bojan ogrevc, jelka sorčan

tehnično vodstvo

peter oset

glavna in odgovorna urednica

jelisaveta podgornik

uredila

Dora Rovere

fotografije

boris trstenjak

tisk

aero, tozd grafika

za tiskarno drago vračun

naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor aero
celje, čuprijska 10

po mnenju republiškega sekretariata za prosveto
in kulturo, št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oprosčeno temeljnega davka od prometa
proizvodov

glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.300 izvodov

Vsem sodelavcem smo dolžni opravičilo za nenavadno dolg premor od zadnje številke Našega Aera, ki ga je povzročil splet različnih okoliščin.

Pripravljamo že naslednjo številko, ki bo izšla še v času dopustov, takoj za njo pa sledi slavnostna izdaja našega glasila, posvečena dnevom Aera.

22. JULIJ DAN VSTAJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA

Pred nami je DAN VSTAJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA, naš praznik. Vsa leta doslej smo ga praznovali svečano, saj nas je vedno znova spominjal na tisti čas, ko so se v Sloveniji organizirale partizanske enote, ki so se razvile od posameznikov do skupin, pod vodstvom Osvobodilne fronte in Komunistične partije in so se v letih boja združile v armado borcev, ki je štela 6 divizij, 32 odredov in 35 brigad ter vrsto enot narodne zaščite.

Res je, sedanjega trenutka ne moremo primerjati s tistim časom, ki je bil neusmiljen in krvav, s časom, v katerem so se naši očetje borili drugače, mnogo bolj trdo kot se borimo mi danes za naš in naših otrok — boljši — lepši — jutrišnji dan. Pa vendarle so naloge, ki so pred nami težke in odgovorne, posebno še letos, ko se je v našem gospodarstvu zasukalo tako,

da bo potreben resnični boj, za dosego zastavljenih ciljev.

Verjetno bo kdo pomislil, da je ponavljanje vsega tega nesmiselno in odveč, saj smo o tem že toliko govorili in pisali. Vendar temu ni tako. Vedno znova smo lahko ponosni na prehojeno pot, na vsak dosežen uspeh, kljub težavam, s katerimi se srečujemo. Če razmišljamo o naši družbeni resničnosti, o nas danes, o naši revoluciji in naših odnosih, potem nam pride v zavest spoznanje, da smo si s sprejemom zakona o združenem delu zadali naloge, ki so hkrati tudi trajni temelji za razvoj samoupravnih odnosov v naši družbeni vsakdanjosti.

22. julij nas bo vedno spominjal na čas, ko se je iz nič gradila partizanska vojska in se spopadala z mnogo močnejšim sovražnikom vse do končne osvoboditve in zmage. In zmaga ni bila samo vojaška zmaga človeč-

nosti, nad nečloveško vojno. Zamislimo se predvsem nad tem izročilom. Ljudje v boju za svoj obstoj in pravice vedno znova premagujejo zapreke. Toda boj je vreden le tedaj, če je tudi način, s katerim skušamo cilj doseči — pravi način.

Naša revolucija je bila neizprosna in trda, vendar je tudi v najkritičnejših trenutkih skušala upoštevati predvsem ljudi. Tovarištvo, humanost, požrtvovalnost so tvorili moč, ki je prisotna še danes, po vseh teh letih v miru in je najbolj zanesljiva opora zoperstavljanju vsakršnim pritiskom in poskusom zaviranja vztrajnega prodora samoupravne socialistične resničnosti.

Spomnimo se še našega celjskega praznika, 20. julija, praznika občine Celje. Letos bo osrednja proslava na Lipi v Štoerah.

KAKO DO PREPOTREBNIH STROKOVNIH INFORMACIJ?

Kljub temu, da govorimo o pomembnosti informacijsko-dokumentacijske dejavnosti tudi v naši delovni organizaciji, še nismo dojeli bistva njene vloge, saj jo često enačimo le z nabavo in izposojjo strokovne literature. INDOK dejavnosti je sicer tesno povezana s funkcijo zbiranja in posredovanja informacij v uporabo, vendar bo imela svoj pravi pomen tedaj, ko bo lahko posredovala uporabnikom takšen »set informacij« iz svoje ali druge datoteke, s katerim bi lahko vsebinsko in bibliografsko v strukturi prikazala vsak pomembnejši raziskovalni, razvojni ali inovativni dosežek oz. cilj. Zakaj?

Znano je, da je ustvarjalnost temelj uspešnega dela. Za ustvarjalnost potrebujemo znanje (informacije), ki je osnova, s katero ugotavljamo zakonitosti, povezave in odvisnosti iz različnih področij narave, dela in življenja. Zato danes ne moremo več govoriti o tehnično-tehnološkem razvoju gospodarstva, pač pa o znanstveno-tehnološkem razvoju saj je navsezadnje sleherno delo povezano z znanjem. To je dejstvo in istočasno možnost, da izkoristimo in gradimo lastno znanje in izkušnje. Toda kako?

Čim bolj podpremo razvojno-raziskovalno delo s potrebnimi informacijami, tem lažja bo pot od zamisli (— inovacije) do novega izdelka ali novega postopka (— inovacija). Te informacije pa so lažje dostopne iz urejenih lastnih in tujih baz podatkov, povzetih iz različnih študij, raziskav, knjig, revij, patentov, standardov in iz ostale strokovne literature.

Ti podatki so običajno logično nepovezani. Zato jih je potrebno urediti v določen sistem. Z občutkom realnosti in s sposobnostjo kritičnega razsojanja logično nepovezane podatke kombiniramo (seveda v povezavi z določenim problemom) v nov postopek, iz-

delek, v novo rešitev ali celo izzum.

Še bolj enostavno povedano: Raziskovalni učinek se pojavlja v obliki interpersonalnega odnosa med kreativnim delom in bazo podatkov. Zato je podatkovna zbirka pomembna prvina sistema informiranja.

Izgradnja takšne podatkovne baze pa je zapleten proces. Vsebuje dokumente z zapisanimi dokazili, ki ga tvorijo pomnilniki podatkov kot virov informacij. Zato sta vrsta in oblika pomnilnikov odvisni predvsem od tehnične zasnove in opremljenosti informacijskega sistema (tudi) v delovni organizaciji. Ob tem pa ne smemo izpustiti pomena pridobljenega znanja in izkušenj slehernega delavca, ki ga upoštevamo kot poseben vir podatkov.

Zato ne bo odveč, če izkoristimo podatke študije, ki ugotavlja, da raziskovalnemu (inovativnemu) dosežku botrujejo naslednji viri informacij, v takšnem razmerju:

— eksterni viri	34 %
— interni viri	30 %
— osebni stiki	36 %
Skupaj	100 %

Kot vemo, z razvojem znanosti in tehnologije »Osebni stik« postaja vse zahtevnejši (poleg objekta raziskovanja), saj tvori osebno informacijo, ki zrcali vrednoto slehernega delavca, vključno z izobrazbo in izkušnjami. To nas prisiljuje, da pristopimo k bolj sistematični uporabi ostalih virov (dokumentov) podatkov oz. informacij.

Če ocenimo pomembnejše vire in sestavimo razpredelnico, lahko ugotovimo, kolikšen delež prispeva posamezen vir raziskovalnemu učinku.

1. Strokovna literatura	5,1
2. Patentni spisi	8,5
3. Katalogi, vzorci	3,4
4. Interna razvoj raz. dok.	4,5
5. Bilten, enkratne in SDI poizvedbe	9,0 30,5
6. Osebni stiki v OZD	

in izven (predavanja, razgovori, razprave dogovori)	10,9
7. Izkušnje v OZD in izven	17,0 27,9
8. Univerze, inštituti, ostale OZD (dobavitelji, kupci, seminarji, svetovanja)	13,6
9. Razvojno-raziskovalno delo ter množična inventivna dejavnost	28,0 41,6
Skupaj	100 %

Ta razmišljanja se sicer nanašajo na operativno raven upravljanja in vodenja, ki pa vendarle po vsebini slej ko prej postane del strategije razvoja:

- posamezne TOZD,
- delovne organizacije,
- panoge v gospodarstvu ali
- znanstveno-strokovnanega področja.

Tako lahko razvojno-raziskovalno dejavnost v naši DO razdelimo v naslednjo strukturo:

Kemija	
(3) in kem. tehnologija	
(2) celuloza osnovni	
(2) kemijski proizvodi (ostali)	
predelovalna	
(2) industrija celuloza	
(1) in papir	
osn. kem.	
(1) proizvodi (surovine prem. meš.)	
oplemenjeni	
(1) materiali (folije, papir lepilo, izd.)	
grafična	
(1) industrija	

Na osnovi razvojnih planov, kakor tudi na osnovni doseženih razvojnih učinkov lahko sklepa-

mo, da posegamo v razvoj lastnih tehnologij in postopkov, z izboljševanjem obstoječih in osvajanjem novih izdelkov, pa v razvoj predelovalne industrije oziroma že pridobivamo novo znanje in izkušnje s področja kemije in kemijske tehnologije.

Zato raziskovalno in inovacijska dejavnost Aera postajata vse pomembnejši sestavini gospodarskega kakor tudi strokovnega razvoja.

Z ozirom na to lahko razdelimo potrebne podatkovne zbirke po naslednjih področjih in ravneh:

Zato je Raziskovalna skupnost Slovenije že pred leti postavila shemo tega informacijskega omrežja. Sestavljali bi jo specializirani INDOK centri za posamezna področja raziskovanja. Z njimi bi se povezovale INDOK enote iz proizvodnih organizacij. Tako bi se te enote vključile v enotno podatkovno zbirko, hkrati pa bi morale vanjo prispevati svoje informacije. Tudi naša INDOK enota bi lahko razpolagala z obsežnejšo zbirko strokovnih informacij.

Emil Pukmeister

biti obveščen pomeni tudi obveščati

Nivoji	Področja	Informacije in podatki	Vrsta dokumenta
1.	Proizvodne usmeritve TOZD	— kosovnice izdelka — tehnološki postopki	— razvojna dokumentacija — tehnološka dokumentacija
2.	Razvojne usmeritve TOZD/DO	— ekonomski tržni vidik — tehn.-tehnološki vidik	— plani — RR programi
3.	Razvojno-raziskovalni programi TOZD/DO projekti naloge storitve	— kemija in kem. tehnologija	— inv. programi — razvojna dokumentacija — študije — poizvedbe — poročila — projekti oz. strukture — mnenja, analize, testi ipd. — interni in eksterni dok.

Kolikšno pozornost bomo posvetili strokovni informiranosti v prihodnje? Vemo, da INDOK dejavnost neposredno služi razvojnemu delu, zato je pomembna povezava le-te z ostalimi informacijskimi sistemi. Izgradnja podatkovne zbirke se torej naša na podatkovne zbirke posameznih služb v delovni organizaciji in ostalih centrov, tudi tistih, ki se vključujejo v baze podatkov izven naših meja.

Na svetu se namreč letno publicira ogromno število dokumentov (samo patentnih spisov 1 milijon), od katerih pa jih naše gospodarstvo izkoristi le 1 odstotek, 99 odstotkov pa zanemari. Delež objav SFRJ znaša le 0,3 odstotka, kar kaže, kako zaverovani smo v izvrstnost lastnega razvojnega dela oziroma kolikšen odnos imamo do javnosti raziskovalnega in strokovnega dela.

AKTUALNA VPRAŠANJA PRENOS TEHNOLOGIJE

Delovna organizacija Aero je dosegla tisto stopnjo razvoja, ko se pri prodoru na tuja tržišča mora posluževati novih načinov dela — kot na primer prenosa tehnologije. Prenos tehnologije moramo obravnavati iz dveh vidikov: vsebinskega in pravnega.

Če najprej osvetlimo prenos tehnologije v mednarodnih gospodarskih odnosih, moramo zapisati naslednje:

Prenos tehnologije v komercialnem smislu običajno pomeni odstopanje dokumentacije, znanja in izkušenj pod določenimi pogoji v korist kupca tehnologije.

Transfer tehnologije oz. prenos lahko obsega eno ali več faz pro-

izvodno prodajnega procesa, ki se pričinja z raziskovanjem in razvojem novih procesov in proizvodov ter nadaljuje z izgradnjo elementov proizvodnih postopkov ali celotnih objektov.

Nadaljnje faze prenosa tehnologije pa so:

— proizvodni postopek po tehnoloških rešitvah, ki zagotavljajo doseganje določenih tehnoloških parametrov

— instruktaža — priučevanje potrebnih kadrov

— marketing in v nekaterih primerih (vendar skoraj praviloma) tudi financiranje

Za mednarodni prenos tehnologije so potrebni tudi nekateri osnovni predpogoji:

(Nadaljevanje na 16. strani)

(Nadaljevanje s 15. strani)

1. Da so gospodarski subjekti v neki državi pripravljeni uporabljati določeno tehnologijo (s katero ne razpolagajo)

2. Da ne obstaja pri njih pričanje, da je ceneje oz. ustrežnejše prenesti tehnologijo iz tujine kot reproduciranje le-te v lastni državi.

Sam prenos tehnologije lahko definiramo kot proces, v katerem se tehnologija, ki je razvita in mogoče tudi uporabljena v naši delovni organizaciji, uporablja tudi v neki drugi DO ali državi.

Tehnološki prenos je del širše aktivnosti v določenih delovnih organizacijah. Odvisen je od proizvodnje določenega proizvoda in odvijanja procesa ter operacij v poslovanju te DO.

Če to prenesemo v našo DO, pomeni, da gre za določene proizvode, oz. tehnologijo določenih proizvodov, ki jo obvladamo, v kateri je velik del domačega lastnega znanja in za katero je znan interes kupcev v deželah, kjer želimo biti prisotni na tržišču.

Torej je tudi sama tehnologija v svoji funkciji zasledovanje naših dolgoročnih razvojnih ciljev.

Tehnologija je deljiva na svoje sestavne elemente ali pa nedeljiva in podana v celotni obliki. Tehnologija iz razvitih dežel se večkrat ponuja deželam v razvoju v »paketirani formi«. Zavita je v določen paket, vse od tehnologije opreme do določenega inženiringa. To je za nekatere kupce dokaj ugodno. Dežele v razvoju takšne pakete običajno kritizirajo, saj le-ti prinašajo določeno odvisnost. Vemo pa tudi, da je včasih »paketirani pristop« kupcev celo pogoj, ker le-ti nimajo dovolj razvitega organizacijskega potenciala, da bi lahko n. pr. naročili opremo po posameznih delih oz. kupovali tehnologijo postopoma in dosegli ugodne cene, ker to spet zahteva delitev rizika, za kar se kupci niso pripravljali odločati.

Če pogledamo, kateri so bistveni sestavni deli industrijske tehnologije, vidimo, da so le-ti:

1. Informacije o odgovarjajočem procesu

2. Znanje, ki se zahteva pri izkoriščanju informacij

3. Kadri, ki bodo znanje in informacije uporabljali

4. Fizični priliv sredstev (pogonska sredstva, stroji in oprema), ki se uporabljajo v proizvodnem procesu.

Koliko od teh elementov bomo prenesli v danih možnostih pa je seveda odvisno od različnih faktorjev. To so: stopnja naših izkušenj, stopnja izkušenj kupca, ki se zanima za našo tehnologijo in njegova usposobljenost, sredstva, s katerimi kupec razpolaga, pogoji za kombiniranje materialnih in nematerialnih elementov, da bi se ustvarili proizvodni cilji. Skladno s številom elementov raste tudi zahtevnost prenosa. Če je elementov malo, gre za enostaven prenos, če pa jih je več, govorimo o celovitem in težavnejšem prenosu.

Lahko rečemo, da je kupec tehnologije dobil oz. sprejel tehnologijo takrat, ko je ustvaril nadzor nad tehnološkimi elementi dajalca.

Ta nadzor se lahko ustvari z naslednjimi aktivnostmi:

1. Prenos in informacija

2. Razvoj ali napredek sposobnosti in znanja

3. Usposobljenost kadrov

4. Pridobivanje naložbene opreme.

Dodati bi morali še sposobnost financiranja projektov, ker gre v večini primerov tudi za finančno sodelovanje dajalca kot nekakšno zagotovilo, da bo tehnologija tudi uspešna in da bo dajala predvidene rezultate.

Običajna vprašanja kupca tehnologije so:

1. Kdo oz. kakšna kategorija izvajalcev bo opravljala različne aktivnosti, ki jih zahteva proces prenosa

2. Katere metode se bodo pri tem uporabljale

3. S kakšnim uspehom bodo te metode uresničene

4. Kakšna usposobljenost oz. strokovnost je potrebna za u-stvarjanje odgovarjajočih oz. pričakovanih rezultatov.

5. Kateri kriteriji se uporabljajo za merjenje uspeha

6. Kako razvijati vse te metode.

V DVR se izbor ponujenih tehnologij odvija v pogojih večkratnega pomanjkanja finančnih možnosti. Zato so posledice nepravilnega izbora lahko škodljive, kar smo v preteklosti spoznavali tudi pri nas. V DVR se oblikuje posebne organizacije pod nadzorstvom državne uprave, ki se ukvarjajo z izborom prenosa tehnologij z tujine.

Naši stiki se pričenjajo prav pri njih. Saj je pomembno vedeti, katera tehnologija je skladna z razvojnimi cilji posamezne dežele, pa tudi kakšna je stopnja razvoja in raven znanja, s katerim razpolagamo.

Omeniti pa velja tudi to, da imajo pomembno vlogo tudi politični in družbeni faktorji. Pa tudi razpolaganje s tehnologijo je eden od osnovnih pogojev za prenos le-teh. To pa je posebna občutljivost Jugoslavije sploh, posebno kemične panoge, v veliki meri pa tudi naše DO.

Stališča družbene politike še ponekod dajejo prednosti tehnologijam odgovarjajoče etnične ali družbene skupine in v tem primeru govorimo o tako imenovani inferiorni tehnologiji — podrejeni, zastareli.

Ta pojav je predvsem značilen v deželah t. i. realnega socializma in deželah, ki so pod vplivi močnih grupacij. Za primer omenimo predvsem poskus prenosa tehnologije iz Kitajske v dežele, ki so bile v določenem časovnem obdobju bolj povezane z njo, so se pa vse praviloma končale z neuspehom.

Jurij Godec

(Nadalj. v prihodnji številki)

IZDELAVA ZAŠČITNIH SAMOLEPILNIH PAPIRJEV

Aero je pred leti prvi v Jugoslaviji pričel izdelovati samolepilne trakove in je še danes vodilni proizvajalec ter nosilec razvoja na tem področju.

Danes proizvajamo glede na uporabo:

— samolepilne trakove na osnovi celofana

— samolepilne trakove na osnovi folij (PVC in PP)

— samolepilne trakove na osnovi krep papirjev (masking trak)

— samolepilne trakove za uporabo v specialne namene.

Zaradi znanih težav gospodarstva pri preskrbi z uvoženimi surovinami smo postopoma pričeli iskati možnosti, da vsaj del uvoženih surovin zamenjamo z domačimi. Uvoženih surovin je največ pri masking trakovih, saj smo morali vse surovine, od papirjev do lepil, uvoziti. Iz tega tudi sledi, da masking trakov skoraj ni v našem prodajnem programu. Ti trakovi se uporabljajo predvsem tam, kjer želimo zašči-

titi posamezne predmete pred umazanijo, barvo, laki itd. To so nepogrešljivi pripomočki pri lakiranju in avtoličenju, za zaščito in pokritje posameznih delov, ki jih želimo obarvati. Pomanjkanje masking trakov lepo ilustrira uvoz le-teh, ki ga je Aero realiziral od leta 1975 do 1980. Po letu 1980 pa praktično nismo uvozili večjih količin.

Leto	kvadratni metri
1975	1.645.000
1976	1.298.500
1977	1.386.000
1978	1.378.500
1979	380.000
1980	338.000

Podatki zgovorno kažejo, kako so se omejitve pri uvozu poznale pri prodaji tega iskanega izdelka. Z njim se je Aero vključil tudi na konvertibilno tržišče, saj smo leta 1975 izvozili 85.000, leta 1976 pa 106.500 kvadratnih metrov.

Po tem letu trakov nismo več izvažali, saj bi bil pravi nesmi-

sel, da bi trak uvažali, konfencionirali in nato spet izvažali.

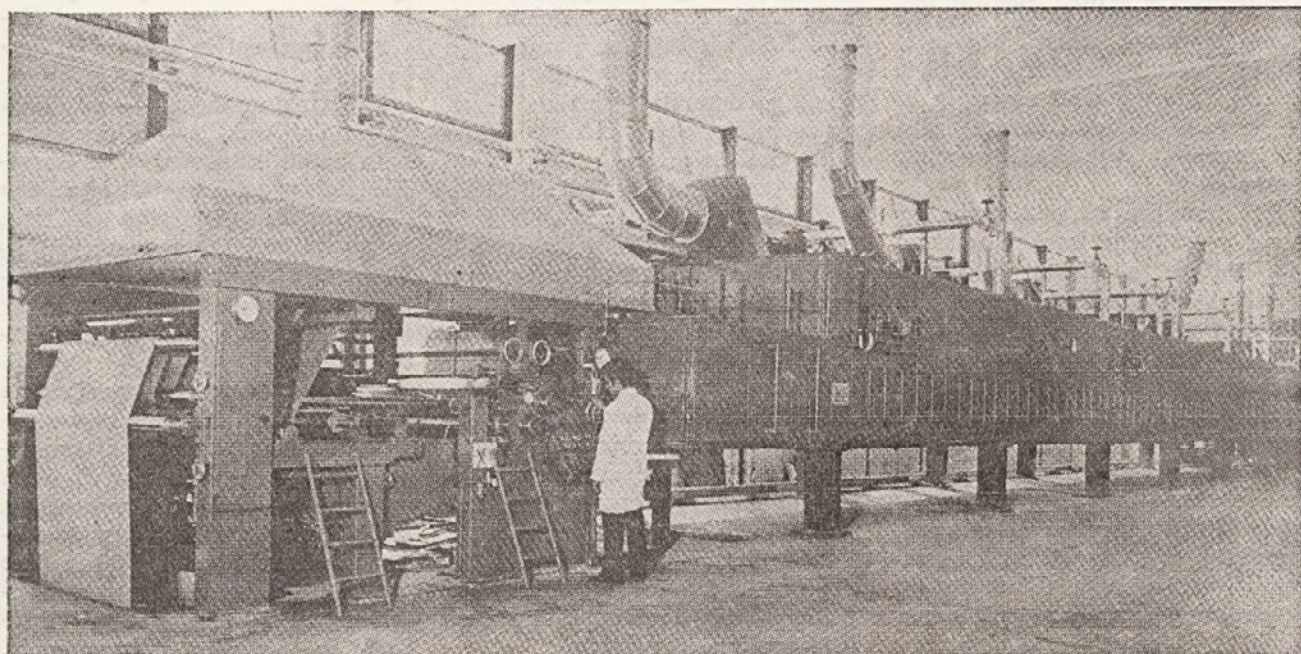
V letih, ko je uvoz upadal, smo skušali razviti svoj del tehnologije za masking doma (1979). Zato smo uvažali le še osnovni nosilec (krep papir), ostale kemikalije, to je zlasti lepilo, pa smo razvili v povezavi z Mitolom iz Sežane. Nastal je Aerokrep kvalitete Gorenje, ki so ga uporabniki potrdili in tudi uporabljali.

Vendar tudi ta trak v zadnjem času ni dosegel večje proizvodnje, zato, ker je bil osnovni papir — uvožen.

V srednjeročnem programu razvoja masking traku je predvidena sledeča realizacija masking trakov:

Leto	kvadratnih metrov
1981	4.100.000
1982	4.510.000
1983	4.960.000
1984	5.460.000
1985	6.000.000

(Nadalj. na naslednji strani)

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

Ker te prodaje z uvozom ne bo mogoče realizirati, smo že leta 1980 poizkušali izdelati osnovni papir za masking trak doma. Proizvodnja masking samolepilnega traku se odvija v naslednjih fazah:

1. Izdelava osnovnega krep papirja:

Iz dolgovlaknate celuloze iglavcev na papirnem stroju naredimo zelo enakomeren list, ki ga še delno vlažnega prilepimo na zelo velik, ogrevan valj. Da je lepljenje popolno, poskrbimo z uravnavanjem kislosti papirne mase in dodatki. Tako prilepljen list postrgamo z valja z nožem. S tem se papir naguba v obliki krepa, ki ima raztegljivost tudi do 15 odstotkov.

Postopek priprave je zelo podoben izdelavi toaletnega papirja. Tako so možnosti izdelave tudi v Sladkogorski v Sladkem vrhu in v Natronu v Maglaju.

2. Lateksiranje krep papirja

Surovi krep papir ni odporen na vodo in topila, zato bi se pri uporabi hitro raztrgal. Da to preprečimo, moramo vnesti med vlakna vezivo, ki poveča odpornost papirja v vodi in topilih. V svetu se uporabljajo številna veziva, ki pa so vedno na bazi disperzij polimerov in dodatkov za zamreževanje. Za katero vezivo se bomo odločili, je odvisno predvsem od vrste uporabljenega lepila pri končni obdelavi in namenu uporabe traku. Vezivo v obliki vodne disperzije lateksa je potrebno nanašati na papir, ki se v vodi močno razteza, zato pa moramo uporabiti posebno tehnologijo.

Pri tem gre za omakanje papirja v vodnem lateksu, ožemanje papirja, s parom dveh stisnjenih ožemalnih valjev in sušenje papirja v nenapetostnem stanju. Pri sušenju na t. im. »zračni blazini« se lateks zamreži in veže celulozna vlakna.

3. Izdelava hrbtnega premaza

Lateksiran papir je še vedno zelo porozen in prepusten za topilo, kljub temu, da se ne raztrga. Da to preprečimo, premazemo hrbtno stran s premazom, ki popolnoma zapre površino papirja.

Tudi tako premazovanje izvršimo takoj po lateksiranju. Papir spet posušimo v sušilnem kanalu, na t. im. »zračni blazini«.

4. Nanos lepilnega filma

Na tako pripravljeni nosilec nanesemo samolepilno lepilo in abhezivni premaz, da trak lahko pri uporabi brez težav odvijamo.

Tehnologija nanosa lepila je pri nas dobro znana in ne predstavlja tehničnega problema. Težje je bilo izvesti lateksiranje krepa, ki pa smo ga rešili s pomočjo tehnologov iz kemične tovarne Melamin Kočevje. Na njihovem stroju smo z majhno preureditvijo že izdelali prve količine lateksiranega papirja in ga

tudi uspešno predelali na impregnirnih strojih v TOZD Kemija Sempeter.

Tehnologija lateksiranja papirja in hrbtnega nanosa je torej osvojena in bazira na domačem lateksu, ki je bil razvit v Chromosu v Zagrebu.

Pred nami je še naloga, da v povezavi s papirničarji v Jugoslaviji razvijemo surovi papir. Poizkusi so že v teku in upamo, da bomo skupno s Sladkogorsko in Inštitutom za celulozo in papir v Ljubljani razvili tudi kakovosten surovi papir ter tako prihranili precejšnja devizna sredstva.

Marjan Grašič

IZ NAŠIH DELOVNIH OKOLIJ

TISKARSTVO IN GRAFIKA

Delovna organizacija AERO združuje v svoji dejavnosti kemično, grafično in papirno industrijo. Zaposluje kar precejšnje število delavcev, ki opravljajo svoje delo po posameznih strokah, organizacijsko torej po temeljnih organizacijah združenega dela. Ker pa z delom nismo kdo ve kako seznanjeni, je namen tega in prihodnjih sestavkov, predstaviti grafiko — tiskarstvo delavcem celotne delovne organizacije.

Razločujemo TISKARSTVO in GRAFIKO.

Mnogokrat se to zamenjuje.

Pod tiskarstvom razumemo razmnoževanje besedila in slik, ki mu je to bistveni pomen in ga gojimo — prvotno kot obrt — danes pretežno kot industrijo. Pri grafiki pa je razmnoževanje podrejena reč; njeno bistvo je ustvarjanje umetnine. Tako na primer bakrorezec, ki napravi iz svojega bakroreza neko število odtisov, zaradi tega ni tiskar. Enako ne moremo reči tiskarju, da je grafik, če razmnožuje grafične proizvode.

Življenje bi si dandanes težko zamislili brez tiskarskih storitev. Spremljajo nas takorekoč od rojstva pa do smrti. Brez pretiravanja — toda že bežni pogled na zgodovino tiskarstva nas privede do razmišljanja, da sami spoznamo, kolikšen je doprinos in vpliv tiskarstva na razvoj človeštva, znanost in kulturo, na naše vsakodnevno dogajanje.

V teku dneva smo — ne da bi to posebej opazili — v neposrednem stiku s proizvodi tiskarske dejavnosti ali bolje rečeno — industrije. Prižgemo cigareto, ki jo izvlečemo iz barvno potiskane škatlice z napisom v zlatih črkah, pogledamo na koledar ali v rokovnik in odidemo na delovno sejo.

Kupimo časopis in stopimo na pošto, da pošljemo denar po nakaznici. Pri vhodu nas opozarja velik lepak s svojo vsebino, na pošti pa kaj hitro ugotovimo, da bi brez cele kopice najrazličnejših formularjev sploh ne mogla obstajati. In tako v banki, na potovalnem uradu, v knjigarni in v kiosku. Pa vozovnice,

vstopnice in če hočete — še srečke! Torej smo se že srečali z mnogimi grafičnimi proizvodi, da ne govorimo, kako je na delovnem mestu! Obrazci, obvestila, zapisniki, statuti; pa vprašalniki, pogodbe, naročilnice, dobavnice in dovolilnice. In delegatsko gradivo! Celo ko sedemo za restavracijsko mizo — najprej jedilni list! In v prostem času, ko prebiramo knjigo ali igramo karte: sami grafično-tiskarski izdelki.

In spet: slikanica, povestica, zoologija in knjižna zbirka. Imamo spričevala, indekse, diplome, pohvale, priznanja. In zdravniške izvide, potrdila, dokazila, nakazila in še in še!

In če so se nam grafični proizvodi v tolikšni meri vrinili v naše življenje, je tudi prav, da se vsaj bežno seznanimo, kako vse to nastane, kdo vse to pripravlja.

Grafični proizvodi so skratka vse, kar je razmnoženo, kar je tiskano v mnogih enakih primerkih, na raznih materialih. Od odkritja grafike pa do danes ni nekkih korenitih sprememb. Če pa že govorimo o spremembah, se le-te nanašajo na tehnično-tehnološki proces, ki se je zares močno spremenil, temelji pa še vedno na klasičnih principih grafike.

Ko govorimo o tiskarstvu, moramo obravnavati najprej tipo-

grafijo, ki je kot osnovna panoga dala pobudo za razvoj tiskarstva. Tipografija je razmnoževanje tiskane besede s posameznimi tipami, ki nosijo like črk. Te tipe so sestavljene v besede, stavke, itd., iz česar nastaja tipografski stavek kot sredstvo za razmnoževanje, kratko rečeno: tiskalo.

Tipografijo je izumil Nmec Johannes Gutenberg, in sicer okrog leta 1450 v Mainzu v Nemčiji. Že mnogo pred Gutenbergom se je tiskalo, toda poprejšnji tiski se ne morejo smatrati za tiskarstvo v smislu, kakršno je nastalo po izumu tipografije.

Zgodovina navaja kot prva tiskala žige Babiloncev. Bili so podobni našim štipiljkam. Z njimi so vtiskavali črke, besede in cele stavke najprej v ilovico za opeko, kasneje tudi v druge snovi. Takšne žige so uporabljali tudi Grki. Star je tisk na blago in svilo — izhaja iz obdobja še pred našim štetjem. Znan je tudi tisk z lesenimi deščicami, ki so se ga posluževali Kitajci že v prvem stoletju našega štetja. V deščice so izrezljali izbočene like črk in z njimi tiskali. Tako so natisnili igralne karte, svete podobe in podobno.

Zlatarji so uporabljali kot tiskalo reze v kovino. Posamezne tipe z izrezljanimi liki črk v les ali slonovino so imeli že stari Rimljani. Namenjene pa niso

bile za tisk, ampak so jih uporabljali kot pomagalo pri učenju čitanja.

Kitajci so baje že okrog leta 1045 delali poskuse, da bi tiskali s stavkom iz posameznih tip. Zgodovina navaja kovača z imenom Pi-šeng, ki je ulival črke iz bakra.

Johan Gutenberg (1400—1468) najstarejši portret izdelan po pariškem bakropisu iz leta 1584

Odločilen pomen za iznajdbo tipografije je imel Gutenbergov izum vliivanja posameznih, druga drugi popolnoma prilegajočih se kovinskih črk. V nadaljevanju svojega izuma je izdelal stiskalnico, ki je s primernim pritiskom odtisnila na papir ali pergament z barvo namazani stavek. Tako so stiskalnico preimenovali v odtiskovalnico. Barvo je pripravljali iz saj in firneža — za črno, rdečo barvo pa je pripravil iz cinobra in firneža. Barvo so nanašali na stavek s posebnimi obli iz ovčje ali pasje kože, nagačenimi z dlako ali žimo. Podobe teh oblov imamo še danes v tiskarskih grbih (kot samostojen znak, kot dvojni obli ali kot obli v šapah tiskarskega leva).

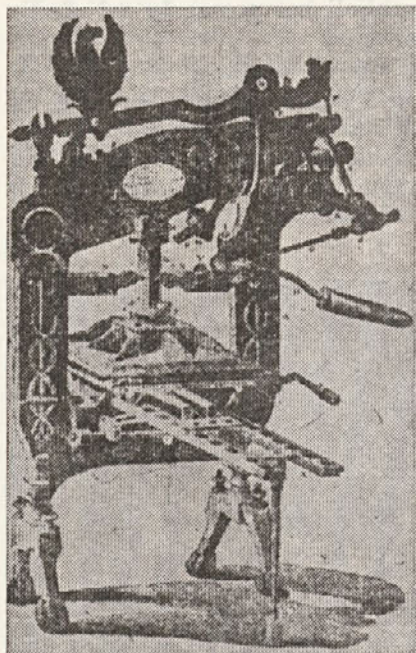
Odtiskovalnica se je izpopolnila v letu 1772, ko je črkolivar Wilhelm Haas v Baslu izdelal prvo železno odtiskovalnico. Na posnetku je prikazana odtisko-

(Nadalj. na naslednji strani)

Tiskarna v 15. stoletju

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

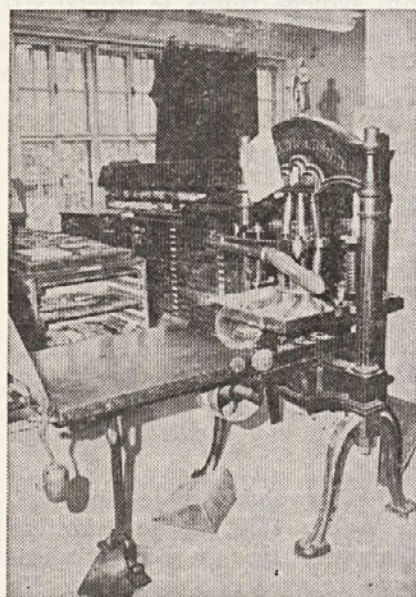

Odtiskovalnica iz leta 1817

valnica iz leta 1817, na naslednjem pa odtiskovalnica iz leta 1871, ki so jo izdelali pri firmi Sigl na Dunaju. Ta odtiskovalnica je tudi eden naših najstarejših grafičnih naprav — zdaj eksponat — razstavljen je v avli nove Grafike.

Stane Lovrenčič

(Nadaljevanje prihodnjič)

Odtiskovalnica iz leta 1871 naša najstarejša grafična naprava

UVAJANJE STABILNIH NAPRAV ZA GAŠENJE IN ALARMNIH SISTEMOV V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA

Ko govorimo o požarnem varstvu, dostikrat uporabljamo napačne pojme in govorimo na pamet, pač na osnovi izkušenj in stanja požarnega varstva v določenem delovnem okolju.

Eno izmed strokovnih vprašanj požarnega varstva je vprašanje uvedbe stabilnih gasilnih in alarmnih naprav. Na lanskem posvetovanju o požarnem varstvu v Radencih je bil podan tudi referat o alarmnih zaščitnih sistemih. Poudarek je bil na vprašanju gospodarske upravičenosti uvedbe le-teh, glede na to, da je potrebno za uvajanje stabilnih gasilnih in alarmnih sistemov izločiti sredstva na račun drugih, enakih ali celo bolj nujnih naložb.

Izdelanih je že več metod za presojo upravičenosti uvedbe stabilnih gasilnih in alarmnih naprav, vendar je treba pri teh metodah upoštevati dejstvo, kdo jih je izdelal (ali zavarovalnica ali proizvajalci opreme) in da njihovi interesi niso identični z interesi družbe kot celote.

Ko iščemo odgovor, katera so merila upravičenosti uvedbe stabilnih gasilnih in alarmnih naprav, moramo poznati nekaj splošnih pojmov s področja požarnega varstva.

Ogroženost

Vsi objekti (naprave, zgradbe, itd.) so izpostavljeni različnim nevarnostim. To, da je predmet ogrožen, izražamo s statistično ugotovljeno pogostnostjo nezaželenih dogodkov, ki se dogajajo na podobnih ali enakih objektih, na določenem področju, v določenem času. Ogroženost zaradi nevarnosti požara imenujemo požarna ogroženost, ki jo lahko izražamo za manjša časovna obdobja z verjetnostjo (med 0 in 1), ki je enaka statistično ugotovljenih pogostnosti nezaželenega dogodka (požara), saj gre pri požarih v

statističnem pomenu za redke dogodke.

V navado pa je prišlo, da podajamo požarno ogroženost z verjetnostjo nastanka požara na kvadratni meter površine in le-to, glede na to, ker je verjetnost nastanka odvisna od površine objektov.

Tveganje

Ogroženost predmeta pomeni za okolico določeno tveganje, ki je odvisno od ogroženosti in velikosti interesov. Ti interesi so lahko različni (interes lastnika, soseda, zavarovalnice, družbe). Ko govorimo o požarnem tveganju, je za nas najpomembnejše požarno tveganje s stališča družbe. Tudi požarno tveganje merimo in izražamo z verjetnostjo in govorimo o verjetni požarni škodi v časovnem obdobju enega leta. Uporaba pojma — verjetna požarna škoda — je najbolj razširjena v zavarovalništvu in se uporablja kot osnova za določitev zavarovalnih premij.

V definiciji verjetne požarne škode pa je zanimivo pogledati, kako lahko vplivamo na njeno zmanjšanje:

1. da zmanjšamo verjetnost nastanka požara (tako, da uvedemo stabilne gasilne in alarmne naprave;
2. da zmanjšamo površino požarnega odseka;
3. da zmanjšamo ogroženo vrednost.

Ker imamo določeno površino požarnega odseka in ogroženo vrednost nastanka požara.

Glede na to, da nobena avtomatska stabilna gasilna in alarmna naprava ne deluje s 100 odstotno zanesljivostjo in glede na to, da zahteva naložbeno in vzdrževalna sredstva, moramo ugotoviti, kakšno zmanjšanje požarnega tveganja moramo doseči, da je naložba gospodarna.

Družba je zainteresirana za gospodarske naložbe, zato želimo razpoložljiva sredstva uporabiti čimbolj gospodarno oziroma učinkovito. Pri izračunih je potrebno preveriti, ali je mogoče z naložbami v zaščito obstoječih programov (objektov) zmanjšati tveganje in doseči s tem večjo učinkovitost vloženih sredstev kot z vlaganjem v nove programe. Naložba za zaščito materialnih dobrin je namreč izpostavljena enakim kriterijem gospodarnosti kot katerakoli druga naložba. Vidimo torej, da zaščita ne sme in ne more biti sama sebi namen, ampak da je element gospodarjenja z razpoložljivimi sredstvi.

Kot merilo za ugotavljanje gospodarnosti uporabimo stroškovno učinkovitost zaščite po formuli:

$$U_s = \frac{T_2 \cdot T_1}{s} \cdot t$$

pri čemer pomeni:

U_s — stroškovna učinkovitost zaščite,

$T_2 \cdot T_1$ — zmanjšanje tveganja v času enega leta,

s — stroški za nabavo, vgrajevanje in vzdrževanje zaščite,

t — časovno obdobje učinkovitosti zaščite v letih.

Upravičenost uvedbe stabilnih gasilnih in alarmnih naprav po gospodarskih kriterijih ob rezultatu ugotovimo, če je stroškovna učinkovitost zaščite večja kot ena.

Pri izračunih je izredno pomemben še en faktor. To je zaščitna vrednost zaščite, ki je sestavljena iz sposobnosti in zanesljivosti ukrepov pri odpravljanju oziroma omejevanju ugotovljenih nevarnosti. Kriterij sposobnosti se pri tem nanaša na pravilen izbor in projektiranje stabilnih gasilnih in alarmnih naprav, tako da bodo sposobne opravljati svojo funkcijo. Kriterij zanesljivosti pa definiramo z verjetnostjo, s katero bo preprečil nezaželeni dogodek v določenem času na zaščitnem področju (Če je npr. zaščitna vrednost) — $z = 0,9$, to pomeni, da bo stabilna gasilna in alarmna naprava z 90 odstotno verjetnostjo preprečila nezaželeni dogodek.

Ugotovimo, da je zmanjšanje tveganja in tudi stroškovna učinkovitost proporcionalna zaščitni vrednosti stabilne gasilne in alarmne naprave.

In s kakšnimi zaščitnimi vrednostmi lahko računamo v praksi?

Ob predpostavki, da so nevarnosti pravilno ugotovljene (kriterij sposobnosti) in tehnične naprave ter človeške interakcije (posredovanje ob požaru) sposobne izpolniti naloge (preprečiti dogodek, ki bi povzročil škodo), potem je nezanesljivost enaka vsaki nezanesljivosti vseh posameznih elementov oziroma komponent, ki so povezane v ciklus odkritja nevarnosti do intervencije. Tako ugotovimo, da se skupna zanesljivost giblje med $z = 0,7$ do $z = 0,97$. Pri tem se višja vrednost približuje zaščitni vrednosti, ki jo imajo profesionalne stabilne gasilne in alarmne naprave z dobro organizirano servisno in vzdrževalno službo, na avtomatski proces alarmnega znaka na intervencijsko mesto, ter na stalno dosegljivo profesionalno interven-

cijsko ekipo, oziroma avtomatsko vklapljanje stabilne gasilne naprave.

Za zaključek pa še razmišljajmo, kako se pri nas zavarovalnice obnašajo pri uvajanju stabilnih gasilnih in alarmnih naprav. Zmanjšanje verjetne požarne škode nam tudi kaže, kakšen bi moral biti popust zavarovalnih premij pri uvedbi stabilne gasilne in alarmne naprave, saj zavarovalnica prevzame manjše tveganje in bi zato morala ustrezno zmanjšati zavarovalno premijo. Vendar naše zavarovalnice zaenkrat v takšnih primerih premije zmanjšujejo za približno 20 odstotkov, kar pa je zelo destimulativno za organizacije združenega dela in ni skladno s smotri družbe kot celote.

Vse to pa zato, ker družba, podobno kot na ostalih področjih, nima urejenih določil in se problemi, ki se porajajo, velikokrat rešujejo le na osnovi izkušenj.

Darko Cafuta

VISOKO PRIZNANJE NAŠEMU KOLEDARJU

Strokovna žirija V. jugoslovanske razstave stenskih koledarjev nas je obvestila, da se je naš koledar za leto 1983 — »neznane barve v industrijskem vsakdanu« uvrstil na visoko tretje mesto.

Na otvoritvi razstave v Zagrebu je naša delovna organizacija prejela pismeno priznanje, žirija pa je izrekla tudi pohvalo za sodelovanje in pomoč pri organizaciji letošnje prireditve.

Če nekoliko natančneje pogledamo ocene našega koledarja in jih primerjamo s prvo in drugouvrščenim, ugotavljamo, da prizadevanja vseh, ki so sodelovali pri njegovi izdelavi, niso bila majhna in brez uspeha.

Razlike med ocenami so precej majhne. Tako je bil prvouvrščen koledar ocenjen z 245, drugi z 235 in tretji z 230 točkami. Za grafično izvedbo je prvonagrajeni kole-

dar prejel 90, drugi in tretji pa 85 točk; za likovno oblikovanje prvi 60, drugi 75 in tretji 63 točk; za vsebino oziroma sporočilnost pa prvi 95, drugi 75 in tretji (naš) 82 točk.

Ocene strokovne žirije so pomembne tako za naročnika kot za tiskarno in oblikovalca.

Če bo razstava stenskih koledarjev prerasla v mednarodno ocenjevanje in primerjanje založniških, tiskarskih ter oblikovalskih dosežkov, bo to še precej povečalo vrednost doseženih uspehov. Da je do tega morda le še korak potrjuje udeležba predstavnikov iz tujine, ki vsakoletni izdaji koledarja namenijo veliko pozornosti. Omenimo predvsem firme Zonders, Feldmühle, Agfa, Kodak, Gebrüder Schmidt, IBM, Dunlop ...

Ivo Stopinšek

O DELU IGD AERO MEDVODE

Po že ustaljeni navadi prostovoljnih in industrijskih gasilskih društev, združenih pri Občinski gasilski zvezi Ljubljana-Siška, smo se tudi člani IGD AERO Medvode že v marcu sestali na letni konferenci.

Ob poročilih poveljnika, predsednika in blagajnika društva smo ugotavljali, kako pestro je bilo pravzaprav naše delo v preteklem letu, sprejeli pa smo tudi delovni načrt za leto 1983.

Kot prednostno nalogo smo si zastavili organizacijo tečaja za izprašane gasilce. Predavatelji na tečaju so bili naši častniki in iz občinske gasilske zveze Ljubljana-Siška Karel Frahm, predavanja pa so potekala vse od začetka marca do konca aprila. Čeprav še približno trideset naših članov nima izpita za izprašane gasilce, se je tečaja udeležilo le dvanajst članov. V opravičilo moram zapisati, da je bil istočasno organiziran tečaj kovinarjev za upravljanje plinskih naprav, med kovinarji pa so tudi naši člani, ki tako niso mogli na gasilsko usposabljanje.

Tečaj, ki smo ga izvedli po programu občinske gasilske zveze, je

na zaključku uspešno opravilo deset članov našega društva.

V letošnjem, predkongresnem letu, je Republiška gasilska zveza razpisala nalogo, po kateri naj bi gasilska društva opravila 100.000 preventivnih pregledov. Tudi tega smo se prizadevno lotili in nalogo uspešno opravili. Za pravilno izvajanje smo bili odgovorni častniki in nižji častniki.

Naše IGD je letos prireditelj republiškega gasilskega tekmovanja papirne industrije Slovenije. Vemo, da se bomo morali zelo potruditi v pripravah, pa tudi za tekmovanje, saj si želimo dobre rezultate.

Brez uspešne pripravljenosti pa ni mogoče doseči lepих uvrstitev na tekmovanju, zato smo izdelali natančen načrt vaj za moško in žensko tekmovalno desetino.

Vaj se bolj ali manj redno vsi udeležujemo. Problemi pa nastajajo z večizmenskim delom, posebno pri ženski desetini. Iz delovnega področja dodelave so v desetini štiri članice in kar tri iz ene izmene se zaradi specifičnosti dela včasih ne morejo udeležiti vaj.

Poleg vaj obeh tekmovalnih desetini smo v društvu pripravili

tudi načrt vaj za vse ostale člane. Vsak mesec izvedemo po eno vajo, ki jo pripravijo vodja s pomočnikoma in tovariš Buh. Te vaje potekajo v tovarni, vsaka pa prikaže pripravo in gašenje v drugem oddelku.

Tako izpolnjujemo naša prizadevanja in naloge iz delovnega načrta našega društva, vzporedno pa tudi cilje, ki jih določajo predpisi in družbene usmeritve.

Tokrat sem vas, dragi sodelavci, želela seznaniti z nekaterimi aktivnostmi industrijskega gasilskega društva v medvoškem tozdu. O ostalem in poteku tekmovanja, pa več prihodnjič.

Marija Podvez

GASILSKO TEKMOVANJE

Industrijsko gasilsko društvo Aero Medvode je 4. 6. 1983 organiziralo tekmovanje gasilcev papirne industrije Slovenije.

Tekmovanje je potekalo na prostoru poleg šole v Zg. Pirničah.

Tekmovanja se je udeležilo 6 ženskih in 12 moških ekip iz devetih delovnih organizacij.

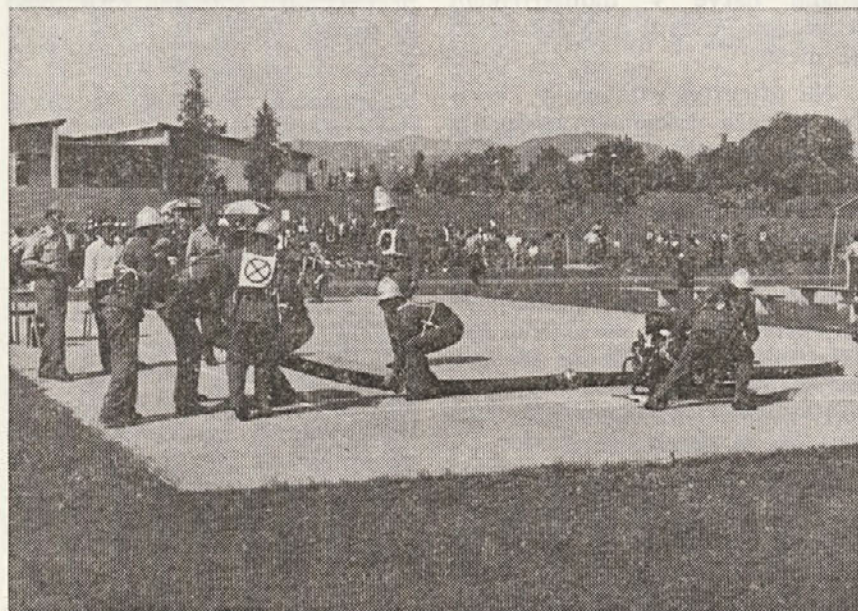
Doseženi rezultati:

Ženske:

1. Čeršak — 679 točk
2. Sladki vrh I. — 668 točk
3. Krško — 667 točk
4. Medvode — 646,5 točk
5. Logatec — 643 točk
6. Sladki vrh II. — 553 točk

Moški:

1. Količevo — 867 točk
2. Vevče II. — 857 točk
3. Radeče II. — 852 točk
4. Vevče I. — 847 točk
5. Krško — 845 točk
6. Čeršak — 844 točk
7. Sladki vrh — 843,5 točk
8. Medvode — 839 točk
9. Radeče I. — 835 točk
10. Radeče III. — 832 točk
11. Tržič — 831 točk
12. Logatec — 815 točk

Tekmovanje je normalno potekalo, kar dokazuje tudi to, da ni bilo podanih nobenih pritožb. Delo tekmovalne komisije je Občina gasilska zveza Ljubljana-Šiška zelo uspešno organizirala.

Prav tako so pri ureditvi tekmovalnega prostora precej pomagali tudi člani GD Zg. Pirniče.

Ker priprave za tako tekmovanje je normalno precej poživijo de-

lo v gasilskih enotah, je torej vprašljivo, zakaj se nekatere enote tekmovanja niso udeležile.

Če bi se vse enote tekmovanja udeležile, bi bilo na tekmovanju najmanj 25 ekip, tako pa jih je bilo 18.

Na koncu samo tole: Vidimo se na tekmovanju 1984. leta.

V. Buh

Oktober boste odšli v JLA. Za koliko časa?

Nada PETRAK: — Po razpisu sem se prijavila za šestmesečno izpopolnjevanje, ker bi želela spoznati in se izuriti na več področjih. Tako na področju RBK, prometa in pehote.

Naši sodelavki zaželimo srečno z željo, da se pomladi 1984 spet srečamo na pogovoru, ki bo gotovo poln zanimivosti in dogodkov.

Tone Škerbec

Otvoritveni nagovor predsednika Občinske gasilske zveze Ljubljana-Šiška

KOTIČEK ZA REKREACIJO

TOKRAT KOLESARJENJE

Žal je res, a si človek moderne dobe vse težje odtrga del svojega prostega časa za rekreacijo in sprostitvev, pa naj bo to sprehod v naravo ali kaj bolj zahtevnega.

V naši delovni organizaciji je kar dobro poskrbljeno za to, da bi vsak delavec našel sebi najprimernejšo obliko športne rekreacije. Tako po več in različnih sekcijah tečejo stalne vadbe in različna tekmovanja.

V naših Informacijah smo že poročali, da smo lani ustanovili tudi kolesarsko sekcijo. Ustanovna komisija, ki so jo sestavljali Rado Faktor, Peter Svet, Blaž Črepinšek, Anton Mlinar, Otmar Koštomaj, Igor Nunčič in Aco Ibraimov, je opravila vse potreb-

(Nadalj. na naslednji strani)

NAŠA SODELAVKA V JLA

O vključevanju žena in deklet v našo armado je bilo že pred časom precej povedanega in zapisanega. Podatki govore, da se je za vojaško izpopolnjevanje odločilo kar veliko število žena in deklet iz naše republike.

Med tistimi, ki bodo letos oktobra stopile v vojaške enote, je tudi naša sodelavka Nada PETRAK iz TOZD Kemija Celje. V AERU, v obratu impregniranih papirjev na Ipavčevi ulici, Nada dela že pet let.

Povprašali smo jo, kako je prišlo do njene odločitve za odhod v JLA?

Nada PETRAK: — V predsedstvu osnovne organizacije ZSMS Kemija Celje sem se med različnimi akcijami srečevala in spoznavala z vlogo naše armade. Vojaški »poklic« mi je bil vedno zanimiv in odločitev, da se vključim v redno delo in življenje v JLA, zame ni bila težka.

S kakšnimi občutki pa pričakujete vstop v vojaške vrste?

Nada PETRAK: — Menim in upam, da bom kos vsem zastavljenim nalogam, saj tisto, kar človeka veseli, ni težko. Verjetno pa so domači in prijatelji bolj radovedni, kako bom prestajala vojaško življenje.

no. Ker ste bili, dragi sodelavci, tudi z delom sekcije že seznanjeni, bomo tokrat posredovali nekaj koristnih napotkov in navodil za uspešno kolesarjenje.

Kolesa so še pred kratkim časom samevala po kleteh in drvarnicah, v času zmanjševanja porabe bencina in naftnih derivatov, pa postajajo vse bolj zanimiva. Ne le, da se vozimo z njimi v lepem vremenu v službo in po opravkih, tudi bencin prihranimo in skrbimo za čistejše okolje.

Predvsem pa je pomembno, da si s kolesarjenjem poživimo krvni obtok, razgibamo sklepe in mišice, lahko pa ob tem uživamo naravne lepote.

Kadar zlezemo iz avtomobila, predvsem po daljši vožnji, imamo ponavadi otrple noge in sključen hrbet. Po izletu s kolesom pa se počutimo kot prerajeni, polni moči in zdravja za naslednji dan.

Seveda je zelo pomembno, da imamo primerna kolesa za izlete v naravo, za krajšo potovanje in vsakodnevno uporabo.

Črno težko kolo za daljše vožnje ni primerno. Najprimernejše je t. im. turno kolo, ki ima nekaj prestav. Izdeluje jih tudi ljubljanski ROG (moška in ženska kolesa) in niso ravno predraga.

Za varno vožnjo in dobro počutje na kolesu pa je pomembno naslednje:

Krmilo ne sme biti nizko, da bi bil kolesar ves čas sklonjen in bi ga zato pozneje bolele roke, ramena in vrat. Najboljše je široko krmilo, malce ukrivljeno nazaj.

Sedež naj ne bo dolg in ozek, saj nevajenemu kolesarju kmalu postane prava muka. Izberite si raje udobnega in širokega. Pomembna je tudi višina koles. Kadar je nogalnica v najnižji točki, mora biti noga skoraj čisto iztegnjena.

Zavore moramo vedno vzdrževati in preverjati, saj bo le tako zagotovljena potrebna varnost na cesti.

Gume naj bodo navadne in vedno dobro napihnjene.

Pri nakupu kolesa bodite pozorni tudi na zobnike. Pri tem je

namreč pomembno prestavno razmerje. Če ima gonilni zobnik 44 zobcev, zobnik zadnjega kolesa pa 16, izračunamo prestavno razmerje: $44 : 16 = 2,75$. To pomeni, da pri enem obratu nogalnika kolo naredi 2,75 vrtljaja. Če to številko pomnožimo z obodom kolesa (običajno je to 2,20 metra), dobimo dolžino poti, ki jo opravimo z enim obratom nogalnika. Pri prej navedeni kombinaciji zobnikov ta pot znaša: $2,75 \times 2,20 = 6,05$ metrov.

Kadar vozimo v hrib, moramo prestavno razmerje znižati. To storimo tako, da prestavimo verigo s posebnim prestavnim mehanizmom na večji zobnik zadnjega kolesa ali pa na manjši pogonski zobnik. Pri enem obratu nogalnika bomo zdaj naredili krajšo pot, vendar bomo peljali lažje kot v prejšnjem prestavnem razmerju. Če pa je strmina prehuda, je najbolje stopiti s kolesa. Sicer pa velja, da pri dolgotrajnih vzpetinah vozimo čim počasneje.

Pony kolo je primerno za krajše vožnje po mestu in po ravnini. Za daljše izlete ni primerno, ker nima možnosti namestitve prestav in ni najbolj stabilno.

Toliko o kolesih.

Za rekreacijsko kolesarjenje so najprimernejše manj prometne ceste in poti izven mest in naselij. Kolesarji sami ali v organiziranih skupinah preizkušajmo svojo telesno pripravljenost, obenem pa odkrivamo lepote in neznane predele naše domovine.

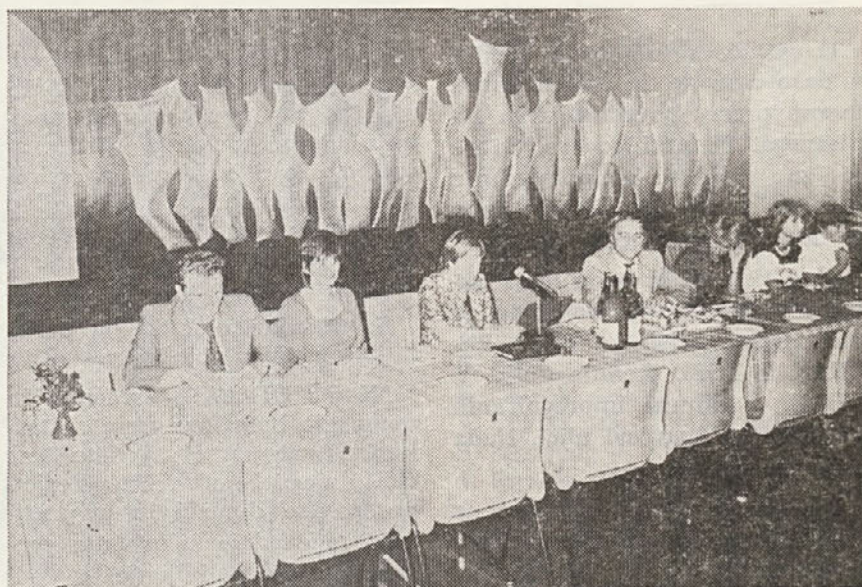
V Kolesarskem klubu Celje je že več kot 200 članov. V letošnjem letu bo klub organiziral dva maratona. 25. maja je bil izveden Kozjanski maraton (120 km), jeseni pa bo Celjski maraton (80 km).

Izkušeni kolesarji se lahko udeležijo tudi ostalih maratonov in tekmovanj, ki jih prirejajo drugi kolesarski klubi v Sloveniji. Kolesarska sekcija Aero bo pripravila več manj zahtevnih kolesarskih izletov, ki se jih bo lahko udeležil prav vsak ljubitelj te športne panoge.

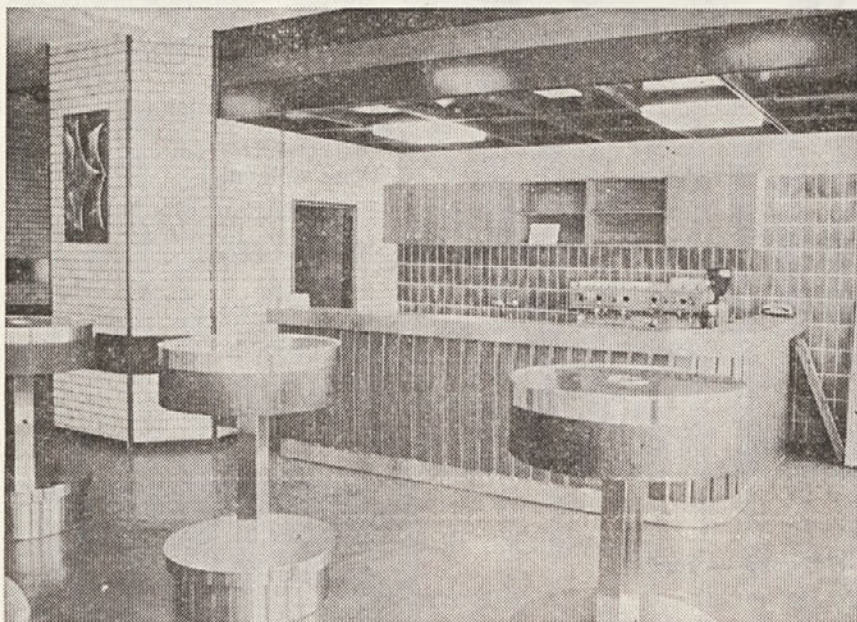
Naše geslo je trimsko: VSI NA KOLO ZA ZDRAVO TELO!

Po vse večjem kolesarskem vrvežu in akcijah ter velikem številu ljubiteljev že lahko trdimo, da kolesarjenje niso le občasni izleti. Kolesarjenje postaja zanimivo za širok krog delovnih ljudi, ki mu skušajo vrniti nekdanji sloves. Aco Ibrahimov

V TOZD KEMIJA CELJE IMAMO OBNOVLJENO JEDILNICO

Ob dnevu samoupravljalcev so se sestali delegati DS TOZD Kemija Celje na slavnostni seji. Seja je bila hkrati otvoritev obnovljene jedilnice na Ipavčevi ulici. Jedilnico krasi skulptura, ki je delo našega delavca Alojza Pongrašiča.

Po slavnostnem govoru predsednice DS tovarišice Šušterič Bože in glavnega direktorja tovariša Milana Zupančiča so učenci osnovne šole Ivana Kovačiča-Efenke in Veljka Vlahovića izvedli kratek kulturni program in s tem obeležili 27. junij — Dan samoupravljalca.

ŠPORTNE IGRE GRAFIČNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Po večletni prekinitvi smo v Celju ponovno organizirali tradicionalno športno srečanje grafičnih delavcev Slovenije. Srečanje je bilo enodnevno, kar je bilo glede na težak gospodarski položaj v državi edina rešitev. To je tudi vzrok, da je bilo srečanje nekoliko okrnjeno. Vendar to ni pomembno, pomembno je le to, da so se ponovno srečali stari prijatelji, da so mladi navezali nova poznanstva in prijateljstva.

Srečanje je bilo uspešno izpeljano predvsem po zaslugi organizacijskega odbora, ki je dosledno in natančno izpolnjeval dogovorjene naloge, ŠRC Golovec, ki je dobro pripravil tehnično in sodniško plat srečanja, članov mladinske organizacije naše delovne

organizacije, ki so vestno pomagali na vseh področjih. Zaradi vsega tega ni bilo nobenih pripomb na organizacijsko in tehnično izvedbo srečanja.

Finančno je prireditev pokrita s prispevki, ki so jih poravnale udeležene ekipe.

Iskrene čestitke pa namenjamo predvsem tekmovalcem in tekmovalkam, ki so s svojo borbenostjo na tekmovanju dosegli ekipno prvo mesto.

Srečanje je bilo v Celju 11. 6. 1983 v Športno rekreacijskem centru Golovec, Skalni kleti in kegljišču Ingrada v desetih panogah:

mali nogomet — moški in veterani,

namizni tenis — ženske in moški,

odbojka — ženske in moški, kegljanje — ženske in moški, igre spretnosti — mešano, šah — moški.

Skupno število ekip je bilo 81 in 492 posameznikov.

Uvrstitve po panogah:

Mali nogomet — moški

	točk
1. Aero	35
2. Delo	30
3. Pomurski tisk	26
4. Ljudska pravica	23
5. Večer	21
6. Gorenjski tisk	19
7. Mladinska knjiga	17
8. Tone Tomšič	16
9. DITC Novo mesto	15
10. Tiskarna Kresija	14
11. Tiskarna Slovenija	13
12. Učne delavnice	12
13. Soča	11
14. Jože Moškrič	10

Šahisti razmišljajo...

Mali nogomet — veterani

1. Večer	28
2. Delo	23
3. Aero	19
4. Jože Moškrič	16
5. Mladinska knjiga	14
6. Gorenjski tisk	12
7. Pomurski tisk	10

Namizni tenis — ženske

1. Mladinska knjiga	19
2. Aero	14
3. Delo	10

(Nadaljevanje na 26. strani)

Navijači na odbojkerski tekmi

7. Pomurski tisk	11
8. Gorenjski tisk	10

Kegljanje — moški

1. Aero	34
2. Ljudska pravica	29
3. Delo	25
4. Tiskarna Ljubljana	22
5. Pomurski tisk	20
6. Učne delavnice	18
7. Tiskarna Slovenija	16
8. Jože Moškrič	15
9. Večer	14
10. Tone Tomšič	13
11. Mladinska knjiga	12
12. Rek Velenje	11
13. Gorenjski tisk	10

Namizni tenis — moški

1. Delo	24
2. Aero	19
3. Mladinska knjiga	15
4. Pomurski tisk	12
5. Gorenjski tisk	10

Odbojka — ženske

1. Mladinska knjiga	28
2. Delo	23
3. Večer	19
4. Aero	16
5. Pomurski tisk	14
6. Učne delavnice	12
7. Cankarjeva založba	10

Odbojka — moški

1. Aero	28
2. Večer	23
3. Delo	19
4. Cankarjeva založba	16
5. Pomurski tisk	14
6. Mladinska knjiga	12
7. Ljudska pravica	10

Kegljanje — ženske

1. Aero	29
2. Rek Velenje	24
3. Večer	20
4. Delo	17
5. Mladinska knjiga	15
6. Tiskarna Ljubljana	13

Igre spretnosti — mešano

1. Gorenjski tisk	28
2. Mladinska knjiga	23
3. Pomurski tisk	19
4. Aero	16
5. Večer	14
6. Delo	12
7. Tone Tomšič	10

Šah — moški

1. Tone Tomšič	31
2. Delo	26
3. Mladinska knjiga	17
4. Aero	19
5. Večer	17
6. Jože Moškrič	15
7. Pomurski tisk	13
8. Tiskarna Slovenija	12
9. Gorenjski tisk	11
10. REK Velenje	10

Ekipa članov — mali nogomet v akciji

Gajšek Vlado, naš najboljši predstavnik v namiznem tenisu

SVOJO PRILOŽNOST SO NAJBOLJE IZKORISTILI:

Vrstni red	Naziv ekipe	Dosež. mesto	Štev. panog	Možno	Dejansko št. točk	%
1.	Aero	1.	10	284	229	81
2.	Delo	2.	10	284	209	74
3.	Ljudska pravica	8.	3	92	62	67
4.	Večer	4.	8	241	156	65
5.	Mladinska knjiga	3.	10	284	177	62
6.	Tiskarna Ljubljana	13.	2	63	35	56
7.	Tone Tomšič	7.	4	128	70	55
8.	Pomurski tisk	5.	9	265	139	52
9.	REK Velenje	10.	3	94	45	48
10.	Gorenjski tisk	6.	7	209	100	48
POVPREČNO		—	7	1.944	1.222	63

Ekipa veteranov — mali nogomet

Najboljši posamezniki

Nogomet — veterani (58 igralcev)

	golov
1.—2. Fajfar Štefan, Večer	6
1.—2. Kečan Slobodan, Delo	6
3. Vavpetič Tomaž, Jože Moškrič	3
4.—5. Kolčan Jože, Aero	2
4.—5. Škedelj Rudi, Aero	2

Nogomet — člani (120 igralcev)

1. Medlobi, Ml. knjiga	12
2. Andolšek, Delo	8
3. Gajser, Aero	6
4.—5. Baranja. Pom. tisk	5
4.—5. Gerbec B., Ljud. pravica	5

Namizni tenis — ženske (6 igralck)

1. Jelič, Mlad. knjiga	3:0 (6:0)
2. Zilli, Aero	2:1 (4:2)

Namizni tenis — moški (17 igralcev)

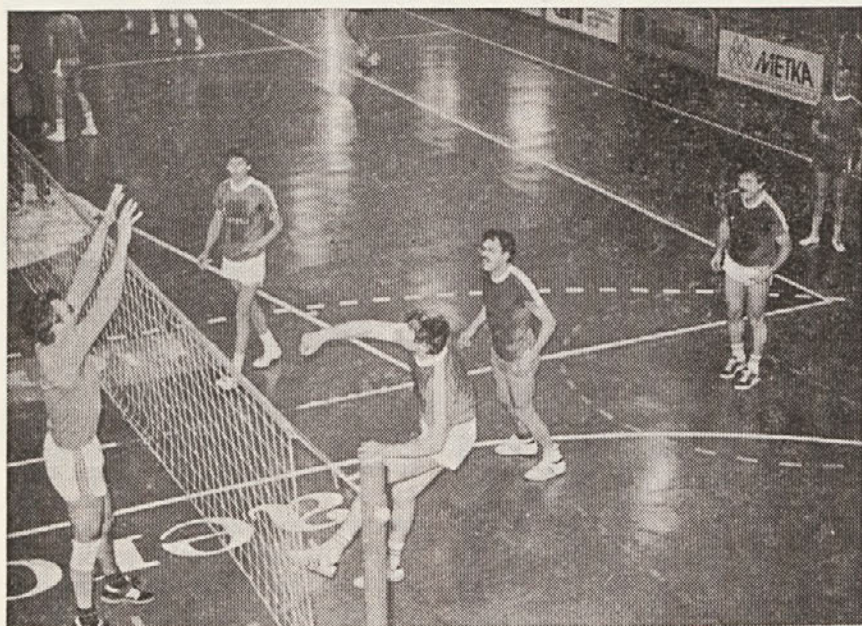
1. Kerec, Delo	7:0 (14:2)
2. Gajšek, Aero	7:2 (14:7)
3. Klander, M. knjiga	6:3 (12:8)
4. Doberšek, Aero	6:3 (12:9)
5. Kralj, Delo	5:2 (10:6)

Kegljanje — ženske (24 igralck)

	kegljev
1. Urh Magda, Aero	417
2. Počivavček Tatjana, Aero	382
3. Kuder Mira, Aero	355
4. Jankovič Vera, M. knjiga	335
5. Orlov Tanja, Delo	331

Kegljanje — moški (65 igralcev)

1. Jesih Polde, Tiskarna Slovenija	479
2. Urh Alojz, Aero	444
3. Fridrih Štefan. Pom. tisk	432
4.—5. Aužin Marko, Jože Moškrič	430
4.—5. Rozman Božo, Aero	430

Naši v boju za prvo mesto

Kegljanje — ženske

Igre spretnosti ...

Letne igre grafičnih delavcev Slovenije

Podelitev pokala za prvo mesto v skupni uvrstitvi

PRIDNE ROKE V ŠEMPETRSKEM TOZDU

Veliko število delavk — žena in deklet v šempetrski Kemiji se v prostem času ukvarja z najrazličnejšimi ročnimi deli. Tako vezejo, pletejo, vozljajo, šivajo in izdelujejo drobne pa tudi večje izdelke, od igrač do uporabnih predmetov. Prizadevna komisija za kulturo v tozdu je ob prazniku žena pripravila in zbrala zelo zanimivo, pestro in bogato gradivo za razstavo, ki so jo popestrile tudi vabljive posebnosti domačih jedi.

Lep vzgled pridnih rok tudi v prostem času!

Tone Škerbec

PLANINSKI UTRINKI — SPOMINI PRED PRAZNOVANJEM 20-LETNICE PLANINSKEGA DRUŠTVA AERO CELJE

Pobudnik in ustanovitelj planinske dejavnosti v Aero leta 1963 je bil naš sodelavec Ferdo Žerdoner, zdaj že upokojen, vendar še vedno aktiven planinec in častni član našega društva. Ta veliki ljubitelj planin je bil naš učitelj in izkušen vodnik na vseh pohodih v gorski svet v preteklosti.

Velikokrat sem že razmišljala tudi o najlepših spominih z naših pohodov. Pred vsemi mi je najljubši prvi pohod na Triglav, avgusta 1964.

Na železniški postaji se nas je v Celju zbralo okrog trideset, jutro pa je bilo deževno in spraševali smo se, kaj bi storili. Odločili smo se za izlet. Že na vlaku je bilo veselo in prijetno. Hiteli smo skozi Ljubljano in Jesenice ter izstopili v Mojstrani. Tu nas je pozdravilo sonce in prvi, nepozabni pogled na očaka Triglava.

Kar hitro smo prispeli do Aljaževega doma v Vratih in se po okrepčilu podali po Tominškovi poti mimo studenca na Kredarico. V domu smo se prijetno razpoloženi s pesmijo odpravili k počitku.

Naslednje jutro smo se že ob zori zbrali pred kočjo in marsikateremu od nas je bilo malce tesno pri srcu ob pogledu na pot do vrha Triglava. Vendar je šlo in na vrhu je zadonela pesem, veselje, pa tudi obveznega planinskega krsta nismo pozabili.

Sledili so še mnogi pohodi v druga gorstva, Kamniške, Julijce, Pohorske in Primorske planine. Pa tudi prek meja smo se podali. Bili smo na Grossglocknerju, Jungfrauochu, Visokih Tatrah, Zemattu, Materhornu in na Mont Blancu.

Hodili smo tudi po transverzalnih poteh in kar dvanajst članov

Logarska — Okrešelj 1954

je v dveh letih opravilo transversalo.

Tudi naši občni zbori so bili nadvse prijetni, spomnili smo se naših upokojencev in še bi lahko naštevala.

Gore in planine ter narava so nas zbližale in utrdile prijatelj-

stvo med nami — člani planinskega društva Aero — postali smo velika družina, ki je doživljala veliko lepega.

Vsem planinkam in planincem Aera želim tudi v prihodnje veliko lepih in dobrih uspehov!

Karla Srebot

Triglav — avgust 1964

Pogled na Mont Blank — 1974

PREBERITE, NE BO VAM ŽAL

Poleg del svetovne literature vam priporočamo branje romana, ki je nastal v letih 1906—1907 in je izšel pod naslovom **POD SVOBODNIM SONCEM**. Avtorja poznamo iz šolskih čitank — Fran Saleški Finžgar, ki je ustvaril omenjeno delo zato, ker je čutil da njegova doba potrebuje velikega narodnega junaka, ki ga je upodobil v glavni osebi romana — Iztoku, ki je heroj moder in spreten vojak ter borec za svobodo in zmago slovenskih plemen. Zato je Bizantince premagal z njihovim lastnim orožjem, saj se je v Carigradu izuril v vojaških veččinah.

Premaguje sovražne vojskovodje **HILBUDIJA, AZBADA, VOLKA** in **TUNJUŠA**. Ubija, vendar ne doživlja moralnih dilem, saj se bojuje za visoko idejo, za svobodo. Finžgar je v tem delu razvil epskega junaka, kateremu je, enako kot Homerjevim junakom, v imenu lepote in svobode dovolil vsako akcijo.

POD SVOBODNIM SONCEM je naš prvi pravi zgodovinski roman — »povest davnih dedov«. Od prve izdaje do danes je bilo veliko različnih izdaj. Nazadnje je izšel pri Mladinski knjigi v letu 1980.

Morda se bo kdo posmešnil, da vam priporočamo knjigo, ki smo jo prebirali za šolsko čtivo, vendar je to delo, ki so ga rade prebirale vse generacije in nas ponovno spomni, kako trd je bil boj naših rodov za košček slovenske zemlje.

URA PREŽVEKOVALCEV je roman Joseja J. Veiga, znanega južnoameriškega pisca, ki nas pove v podeželski svet Braziliije. Zgodba je za naše razmere malce čudna. Pripoveduje o mestecu, ob katerem se naseli nenavadna skupina tujcev. Nihče ne ve od kod so prišli in kaj počnejo v svojem taborišču in drugem bregu reke, njihova navzočnost pa

(Nadaljevanje na 32. strani)

(Nadaljevanje z 31. strani)

postane vzrok, za to, da se odnosi v mestecu Manarairami prično rahljati, prebivalci pa se začenjajo spoznavati v drugačni luči. Pristisk se stopnjuje — iz taborišča prihajajo tropi psov, ki strahujejo prebivalce, dokler jih ne zamenjajo črede volov, ki nazadnje s tujci vred izginejo.

Pod fantastično avtorjevo pripovedjo odkrivamo njegovo prizadevanje, da bi analiziral naravo strahu, podložnosti, lojalnosti, odpora, upornosti in neodvisnosti, da bi prikazal človekov odziv v trenutku, ko se skrči njegov običajni krog možnosti. Avtor predstavlja meščane: trgovca Amancia, prevoznika Geminiana, mizarja Manuela in druge, ki ob najrazličnejših trenutkih ogroženosti različno reagirajo. Samo redkobesedni kovač Apolinario ohrani svoje človeško dostojanstvo in se niti ne prestraši niti ukloni. Vse kaže, da na koncu prav kovačeva klubovalnost zlo mi obroč, ki duši mesto. Dokler je med ljudmi en sam človek, ki si upa reči »ne«, je tiranija obsojena na propad. To je ena od osrednjih misli URE PREŽVEKOVALCEV, dela, v katerem avtor slika nedvoumno moralnost, ki je skrita pod površino navidezno preprostih dogajanj.

KATARINA VELIKA je zgodovinski in življenjepiski roman, ki ga je napisal francoski pisatelj HENRI TROYAT, bralcem znan predvsem kot odličen pisec biografij. Zanimiva družinska preteklost, široka izobrazba in znanje jezikov so mu omogočali, da je temeljito pregledal zgodovinsko gradivo, pisateljska nadarjenost pa mu je pomagala, da je pisal zanimivo. Njegovi najbolj znani življenjepiski romani so: Puškin, Tolstoj, Dostojevski, Lermontov, Gogolj, Peter Veliki, Aleksander I., zlasti pa KATARINA VELIKA — delo, ki nam predstavlja rusko carico, kronološko od rojstva, do smrti, pri čemer daje prednost psihološkemu prikazu, nekoliko manj pa dobi in družbi. Junakinja knjige je zelo zanimiva osebnost, zato je prav, da jo spoznamo tudi v tej, znanstveno neoporečni, pa vseeno za-

nimivo napisani življenjski zgodbi.

IN JUTRI VES SVET je vojni roman MICHAELA BURKA, v katerem avtor razkriva nacistični sistem z vsem njegovim brezobzirnim nasiljem in zločinsko ideologijo, ki se je zaklela, da bo iztrebila vse kar ni »arijsko« in kar je v napoto širjenju nemške države.

Razglabljanje metod in ciljev tretjega rajha je temeljna zgodba tega romana, ki je imel v svoji prvi izdaji leta 1947 naslov Stranka. Drugi razširjeni in spremenjeni izdaji je avtor dal simboličen naslov IN JUTRI VES SVET, da bi še bolj poudaril vesplošno nevarnost, ki preti svetu ob takih ideologijah.

Glavni junak Alexander Bring se upre nacistični zablodi in svet opozarja na resnično podobo Hitlerjeve Nemčije. Alexander je diplomat v zunanjem ministrstvu, ki se tajno pogaja v različnih

evropskih mestih. Gestapo začne okoli njega spletati svoje mreže.

Sreča Marie-Claire, čedno svobodomiselnost deklet, ki je hči francoskega poslanca, s katero se vzljubita. Vendar ne more ugotoviti, če je zanesljiva. Ne more verjeti njenemu prigovarjanju naj skrivaj zapusti svojo domovino in družino. Njegova prijateljca Sartorius in Rolf, so gestapovci nenadoma zaprli.

Bering je v brezizhodnem položaju. Ne more se odločiti za beg v Švico, ker se boji za svojo družino.

Vsi ti dogodki, ki se nizajo v dveh knjigah, dajejo avtorju možnost da stopnjuje napetost iz poglavja, vseskozi oprt na dejstva, ki so preverjena resnica. Višek dramatičnosti in pretresljivosti je opis grozot v taborišču Dachau, ki razgalja nacistične metode.

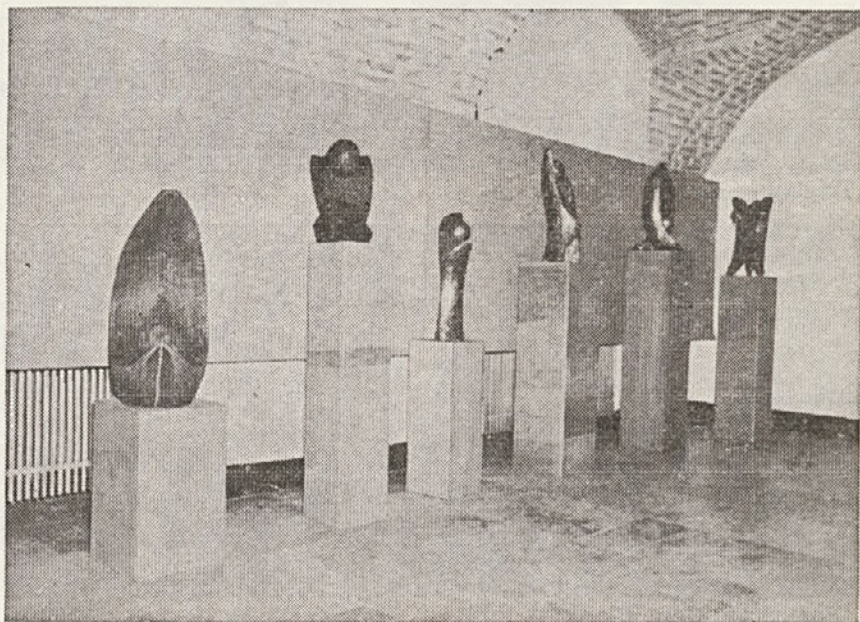
Knjiga je gotovo vredna naše pozornosti.

Dora Rovere

LIKOVNI AMATERJI SO RAZSTAVLJALI

Konec meseca junija je komisija za kulturno dejavnost pri konferenci IO ZS Aero Celje ponovno organizirala skupinsko razstavo likovnih del likovnih a-

materjev, delavcev naše DO. Razstava je bila že četrto leto zapored organizirana v Muzeju revolucije. Obiskalo jo je 937 obiskovalcev. Svoja dela je razstav-

ljalo devet likovnikov, od tega trije prvič. Zanimivost letošnje razstave je brez dvoma ta, da so nekateri od razstavljalcev izredno napredovali, medtem ko pri drugih ni opaziti bistvenega napredka pri njihovem ustvarjalnem delu. Nekateri od lanskoletnih ustvarjalcev se letos niso mogli odločiti, da bi razstavljali svoja dela, ker za novo ustvarjanje niso imeli volje niti časa. Oblikovalci so pogrešali dela Vere Radič, Cvetke Ramšak, Teje Rihter-Hrovatič in Franca Dobnika. Veseli bi bili, če bi imeli prihodnje leto spet priložnost na peti razstavi videti kakšno njihovo novo likovno delo, saj bi bilo škoda zanemariti tako veliko nadarjenost, kot so jo za tovrstno dejavnost pokazali omejeni tovarišice in tovariši.

Prvič so svoja likovna dela predstavili: Aleksander Kot iz TOZD Kemija Šempeter, Alenka Žeppek in Nives Radič iz DSSS. Žal pa tudi letos ni bilo nobenega predstavnika iz TOZD tovarna celuloze in papirja Medvode.

Morda bo prihodnje leto še kdo med vami, ki prebirate ta prispevek, ki se ukvarjate s tovrstno dejavnostjo, zbral dovolj korajže, da bo svoje likovno delo predstavil na naši tradicionalni razstavi. Saj vsakdo od nas išče smisel svojega življenja v najrazličnejših iskanjih in snovanjih, ki nas vedno znova vodijo

k ugotovitvi, da je življenje največja vrednota in neusahljiv vir novih iskanj in spoznanj. Ena od teh so lahko tudi likovna snovanja.

Likovnim amaterjem njihova snovanja vzamejo precej časa, vendar so vsa njihova prizadevanja vsaj malo poplačana s tem, da obiskovalci razstav njihovo delo cenijo, kar lahko sklepamo iz kopice pohvalnih besed, zapisanih v knjigo vtisov iz razstave.

IZ KNJIGE VTISOV O RAZSTAVI...

Jure GODEC je eden od neutrudnih slikarjev amaterjev, ki nas vedno znova preseneča z no-

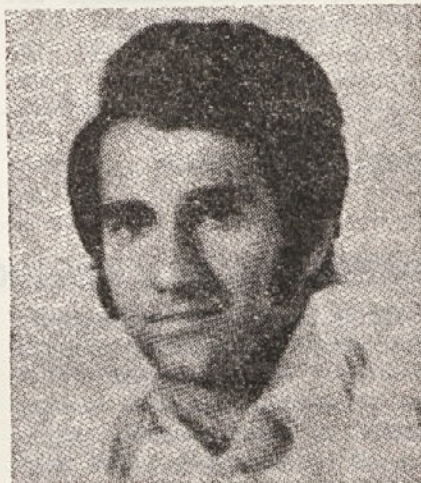

vimi iskanji in rešitvami pri slikanju akvarelov. Loteva se tudi drugih slikarskih tehnik, v katerih je prav tako uspešen. Obiskovalci so o njegovih slikah zapisali mnogo vzpodbudnih in pohvalnih besed.

Marko RAMŠAK slika z akrilnimi barvami. Natančno izrisane slike so med obiskovalci vzbudile veliko zanimanje.

Mihajlo PERIČ je predstavil serijo cvetnih motivov naslikanih s tekstilnimi barvami. Po-

dobna dela je razstavljal že lani. Kljub temu so obiskovalci v knjigo vtisov napisali mnogo pohvalnih besed o njegovem delu.

Lojze PONGRAŠIČ je letos predstavil nov opus skulptur, ki pomenijo izreden napredek pri njegovem amaterskem kiparskem delu. Obiskovalci so bili nad njegovimi deli zelo navdušeni.

Vinko MAUH je predstavil štiri slike pokrajin, naslikane z oljnimi barvami. Avtor je pri svo-

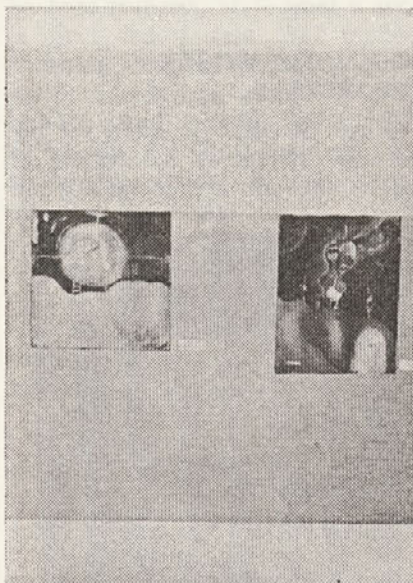
jem delu izredno napredoval tako v strokovnem, kakor tudi v ustvarjalnem smislu.

Aleksander KOT je razstavljal olja in risbe s tušem. Med obiskovalci so največ pohval požele risbe s tušem, medtem ko so olja vzbudila zanimanje zaradi originalnega izraza.

Alenka ŽEPEK je predstavila sliko s svinčnikom. Prihodnje leto bomo morda videli kakšno njeno olje ali akvarel.

Nives RADELIC je predstavila dve zelo zanimivi sliki s temperami.

Milena MASTNAK je letos razstavljala oljne slike. Nekaj težav ji delajo barve in njihovo mešanje. Obiskovalcem so bili všeč predvsem motivi, ki jih je prenesla na platno.

Dora Rovere

obdobja naše burne preteklosti, s katero se je tesno prepletala preteklost tiskarniških hiš v Celju; vztrajal je za črkovnimi regali, vztrajal za stavnim strojem. Škrebļanje svinčenih črk in padanje strojnih matric je kot mehka melodija spremljala njegovo ne le strokovno, temveč tudi njegovo življenjsko pot. In vsak ima svojo življenjsko pot, ki je marsikomu zelo težavna, mnogokrat tudi zato, ker jo presoja po svoje.

Peter je v dolgih desetletjih svojega službovanja sodeloval pri vsaki modernizaciji ali obnovi tiskarne. Peter je prevzemal mnoge samoupravljalne in sindikalne zadolžitve, jih vestno in uspešno opravljal, v stalnem tovariškem vzdušju, ki ga je ustvarjal v svojem delovnem okolju. Bil je eden prvih predsednikov sindikalne podružnice, bil je prvi predsednik prvega delavskega sveta. Peter je mnogo pomagal pri strokovni vzgoji mnogih generacij grafičnih poklicev. Delal je kot ročni in strojni stavec, kot korektor in oddelkovodja, kot planer in slednjič kot tehnični vodja. Vedno sta mu bila pri srcu napredek in uspešnost tiskarskega poslanstva pri utrjevanju slovenske narodne zavesti.

Naj te skromne vrstice uvrstijo bogato življenjsko delo dolgoletnega delavca Petra na častno mesto med tistimi, ki jim je bila stroka drugo življenje. In njegova zvesta pripadnost grafični stroki nas zavezuje, da ga ohranimo v hvaležnem spominu grafičnega delavstva v Celju.

L. S.

IMELI SMO LJUDI . . .

PETRU KUSTERLU V SLOVO

Bil je lep, sončen septembrski dan, dan svečane otvoritve novih prostorov Aerove grafike v Celju. Zastave so vihrale v lahнем vetriču in zvoki koračnice so odmevali med belimi zidovi nove stavbe. V tem trenutku je bil Peter Kusterle poslednjič med nami. V letošnjem maju se je v svojem osemdesetem letu tiho poslovil od nas . . .

Poznali smo ga — vsa starejša in vsa srednja generacija celjskih grafičnih delavcev. Kot najstarejšemu grafičarju v Celju mu je bila namenjena častna naloga, da je simbolično odprl nove delovne prostore tiskarne. Kdo bi vedel, kakšni so bili njegovi občut-

ki, ko je s tresočo roko prerezal vrvico-trobojnico. Morda je mislil na tiste dni, ko je moral kot vajenec črkostavske stroke v nesrečnem spletu dogodkov koroškega plebiscita v letu 1918 zbežati z Mohorjevo tiskarno iz Celovca. Bežati predvsem zaradi slovenstva. Morda je mislil na leta težkega in odgovornega dela na Prevaljah ali pa na veselja in pričakovanj polno selitev tiskarne v Celje v letu 1927. Kdo ve, na kaj vse je takrat mislil, saj je bil v svoji delovni dobi najdalj časa — in po vsej pravici povedano — tudi najbolj tesno povezan z osrednjim celjskim grafičnim življenjem. Previharil je mnoga

ASTRA

Ko je bila Astra v osmem razredu osnovne šole, sta se njena starša po desetih letih zakona ločila. Astra je takrat na vprašanje socialne delavke, pri katerem od staršev želi ostati, s prstom pokazala na mater. Oče jo je prizadeto pogledal, saj je imel njo najraje od vseh treh otrok. Ko so naglali pohištvo Astra ni hotela pomagati in je z očetom strmela v rojstni kraj. Prišel je čas slovesa.

Astra je planila očetu v objem, se stisnila na njegove široke prsi in zajokala: »Oči, ne veš kako te imam rada...« Oče pa jo je pobožal po dolgih svetlih laseh in ganjen spregovoril: »Če si bo mama poiskala drugega moža in če ti pri njiju ne bo dobro, še vedno lahko prideš k meni.« Počasi, kakor da jo je sram, se mu je izvila iz objema in s solznimi očmi molče prikimala. Odpeljali so se. Astra je počasi stopala po poti, po kateri je tolikokrat hodila z očetom in mamo na sprehod. Sedla je na majhen motor, ki ji ga je oče podaril za trinajsti rojstni dan in pribrnela do razpotja. »Astra... Astra!«, se je boleče utrgalo iz očetovih ust.

»Oče, oče...«, skočila je z motorja in stekla k očetu v objem: »Zakaj se je to moralo zgoditi in prav nam...« Solze so ji drsele po drobnem, bledem obrazu in oče ji ga je nežno dvignil. Takšna žalost je bila v njenih zelenih očeh, da je očetu spolzela solza po licu.

Počasi ji je pogledal globoko v oči in rekel: »Astra..., ti nisi več majhno dekletce in moraš, moraš razumeti, da je tako boljše. Mama je našla moža, ki ga ima rada in...«

Astra mu je z roko zaprla usta in rekla: »Nočem, nočem razumeti, nočem nobenega očima, saj si mi ti oče...« Glas se ji je izgubil v solzah, Oče pa je samo prikimal. To je bilo slovo in neko do-

končno slovo od mladosti, od tiste brezskrbne radoživosti.

Bilo je štiri leta kasneje. Mati se je drugič poročila in Astra je dobila očima — pijanca. Ni dovolila, da bi jo posvojil, ker ga je preveč sovražila in mu je to tudi povedala takrat, ko ga je mama predstavila kot očima: »Vi zame ne boste nikoli oče, ker jaz očeta imam.« Mogoče tega ne bi smela reči.

Končala je osnovno šolo in se vpisala v srednjo. Ker je bila dobra športnica, so jo izvolili za predsednico šolskega športnega društva. In ker je večkrat zaradi treningov prihajala zvečer od devetih domov, je bila od očima deležna hude graje, zaklenjenih vrat in klofut. Prepovedal ji je treninge in določal natančne prihode domov po njenem šolskem urniku, ki mu ga je morala pokazati prvi dan pouka. Astra tega ni več zdržala in se je pričela upirati. Najprej z besedami, potem z dejanji. Ko je začela hoditi v srednjo šolo je bila vedno urejena in se ni nikoli s sošolci podala v gostilne. Očitili so ji, da je »visoka« in da je »grebatorka«. Astra na takšna vprašanja ni odgovarjala, raje se je umaknila.

Nekaj mesecev po tistem, ko je dobila očima, je prišla v šolo popolnoma spremenjena. Oguljene kavbojke, stara jakna, karirasta srajca. To je bila nova Astra. Razred jo je gledal, kot da jo vidi prvič. Med odmorom si je prižgala cigareto, čeprav je trdila, da ne bo nikoli kadila. Treninge je delno opustila in tudi funkcijo predsednice je izgubila. Bilo ji je vseeno. Pri učenju je močno popustila. Imela je pogovore z šolskim psihologom, toda ostajala je zaprta vase, pa tudi mi smo molčali.

Začela se je družiti s hipiji in spoznala je dekletke podobnih lastnosti, Ines. S svojo klapo je redno začela zahajati v gostilno in večkrat se je zgodilo, da sta z Ines prišli tako pijani v šolo, da sta med poukom zaspali. Po raz-

redu je »žicala«, za denar in tisti, ki ga ni dal, je bil vse, le človek ne. To je bila druga, povsem spremenjena Astra. Nekega dne, ko je sošolec Romi, praznoval rojstni dan, smo vsi zavili k »BORU«, razen Astre in Ines, ki sta dve uri špricali in tudi prišli uro kasneje pijani na praznovanje. Pograbili sta po dve steklenici piva in sedli na tla. Okrog njiju je bilo polno cigaretnih ogorkov. Nenadoma je Astra vprašala Ines, če ima kaj »travce«. Ines je pijano prikimala in iz umazane usnjene jakne privlekla čudno škatlo, v kateri je imela cigarete, kakršnih še nismo videli. Počasi in globoko je vdihnila dim, ter se omamljeno naslonila na zid.

Nihče ni mogel verjeti, da je Astra zabredla tako daleč. Bila je tako pijana in omamljena, da smo jo odpeljali k Ines, kjer je prespala. Ko jo je Ines položila na posteljo, se ji je Astra oklenila okoli vratu in iz grla ji je prihajal obupen klic na pomoč: »Oče, oče, kje si...« Šele takrat smo razumeli, da pri Astri ni vse tako kot bi moralo biti. Naslednji dan je prišla brez stvari v šolo in dobila ukor razrednika. Po pouku smo stopili pred avlo na cigareto in takrat se je izza ovinke pripeljala bela stoenka.

Iz nje je stopil visok, črnolas, vitek in zelo simpatičen človek, ki se mu je takoj videlo, da rad pogleda v kozarec, saj se je zibal in zanašalo ga je.

Ko ga je Astra zagledala se je obupno oklenila Ines in rekla: »Ines, to je on in spet me bo tepel, ker je pijan. Pa še domov me ni bilo.« Dobila je takšni klofuti, da se je opotekla, nato pa je strupeno zaklical: »Marš, v avto!« Astre dva dni ni bilo v šolo. Pogrešali smo jo in se spraševali, kaj je z njo. Ko je prišla je bila objokana, imela je kratko frizuro in ni več pila, bila je mirna in z Ines sta se dolgo, dolgo pogovarjali. Nato pa se je Pero, nekaj tednov pred maturo zlobno zadržal (Nadaljevanje na 36. strani)

(Nadaljevanje s 35. strani)
 nad Astro: »Astra, kdo pa je ti-
 sti vplivnež, ki je tako vplival na-
 te, da ne piješ več.« Astra je pre-
 bledela in počasi vstala. Ustnice
 so je trepetale, ko je pred celot-
 nim razredom povedala, da ima
 očima, ki rad pije, da je nikamor
 ne pusti, da jo pretepa in da je
 mislila, da bo lahko vse pozabila
 v huliganskem obnašanju in alko-
 holu. Molčali smo in Pero je po-
 časi stopil k njej, jo objel in tiho
 rekel: »Astra, prosim oprost, ni-
 sem vedel«. Prikimala je, nas pa
 je bilo sram. Po pouku smo jo
 povabili, da bi ji skupaj pomaga-
 li. Našli smo rešitev. Šla je k očetu,
 čeprav ji je očim grozil s po-
 licijo. Astra se je spremenila.

Spominjam se, da smo se na
 zaključnem izletu jokali z Astro.
 Šla je od sošolca do sošolca, ter
 se mu zahvaljevala s stiskom ro-
 ke, toplim pogledom, objemom.
 Obstala je pred Perom in mu
 toplo rekla: »Hvala«. On pa jo je
 objel in potrepljal po hrbtu. Ra-
 zumela sta se brez odvečnih be-
 sed. In tudi mi smo razumeli. Bi-
 la mu je hvaležna, da jo je ta-
 krat vprašal in da se je lahko
 razkrila, ter smo ji pomagali.

Astra je zaposlena. Dobra de-
 lavka je. Ima fanta, ki ga ljubi
 in tudi z očetom večkrat hodi na
 sprehode.

Spet se ukvarja s športom, le
 matere ne obišče in očima noče
 poznati, če ga sreča. Obrne se
 proč.

Le takole ob večerih, ko pogre-
 ša mamo in je fant v Ljubljani in
 oče v službi, se ji v obeh začnejo
 nabirati solze, takrat prime za
 pero in piše.

Piše o sebi, pa o očetu, o fan-
 tu..., o dobrih ljudeh. Piše o ča-
 su, ko je verjela, da bo vse teža-
 ve utopila v alkoholu in pohajko-
 vanju... Piše o sošolcih, ki so ji
 pomagali, piše o Ines, o Peru...

Sprašuje se, kako drugače bi
 bilo, če se mama ne bi ločila, če
 se ne bi poročila in če očim ne bi
 pil. Če ne bi prišel človek, ki ga
 tako močno sovraži, da za njo ni
 človek.

Veliko takšnih Aster je. Mnoge
 se izgubijo, nekatere pa se rešijo.
 Veš, Astra, srečni smo, da si spet
 Astra.

Cvetka

KOLO

Kolo je prometno sredstvo. Se-
 stavljeno je iz ogrodja, dveh ko-
 les, verige in svetlobnih teles. Ra-
 di ga vozimo otroci in odrasli.
 Kolo sem začel voziti že pri treh
 letih. Komaj čakam sončnega
 vremena, da bom lahko zopet ko-
 lesaril. Ko sem bil še majhen,
 sem imel otroško kolo, danes pa
 vozim poni kolo. Želim pa si tudi
 dirkalno kolo.

Fegic Jure

COŠ »Fran Roš«, Celje

V ŠOŠTANJU

Novinarski krožek se je odločil
 za kratek, a vendar zanimiv iz-
 let. Z avtobusom smo se peljali

do Podkrajja in izstopili. Zavili
 smo na prašno kamnito cesto, ki
 nas je pripeljala do pokopališča.
 Ogledali smo si grob Karla De-
 stovnika-Kajuha. Pot smo nada-
 ljevali naprej v Šoštanj. Z avto-
 busne postaje smo se napotili
 kar ob enosmerni progi. Prišli
 smo do šole, ki se imenuje po
 Karlu Destovniku-Kajuhu. Učenci
 so nam pripravili topel sprejem.
 Odpeljali so nas na podstrešje,
 kjer je soba, posvečena Kajuhu.
 Zanimivo je bilo še kaj prebrati.
 Učenci nižjih razredov so nam
 pripravili kratko proslavo. Pova-
 bili so nas še v knjižnico in TV
 studio. Dobili smo tudi dve knji-
 gi in Kajuhovo zadnjo fotografijo.
 Za vse smo se lepo zahvalili.
 Čez nekaj časa smo se odšli ko-
 pat. Nato pa z vlakom domov.

Iris Hertiš, 7.b

COŠ »Fran Roš«, Celje

HUMOR — HUMOR — HUMOR — HUMOR — HUMOR

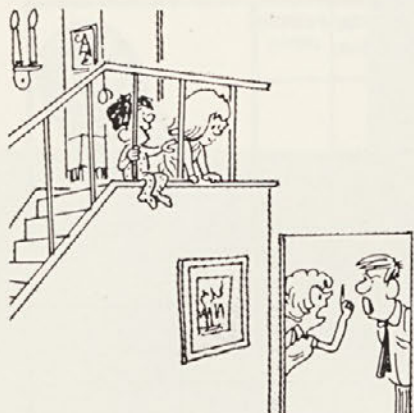
-LE PRIDI, ČE SI UPAŠ...

(Vera)

- JAZ GREM PA JUTRI V KOTO,
 BOJDA IČEJO MANEKENE.

(Vera)

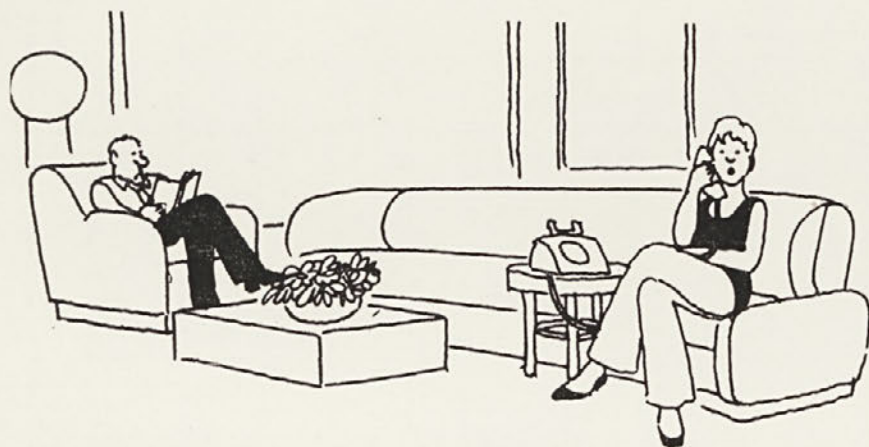
- Slišiš? Mama navija zame!

»Je tisti rdeči golf tvoj?«
 »Samo včasih.«
 »Kako to včasih?«
 »Kadar je lepo opran je ženin, kadar je ples je hčerin, kadar je okrog njega polno fantov ji sinov. če pa je potreben popravi in bencina pa je moj!«

- ČUTIM, DA MI POPULARNOST KARASČA, VERJETNO ZARADI NOVEGA MAKE-UPA

(Vera)

- Si ti, Sonja? Saj ni nič posebnega, samo človeški glas bi rada slišala...

Vodja prodaje skliče svoje referente in jim pravi:

»Predlagam, da izvršimo zanimivo tekmovanje v katerem se bo pokazalo, kdo med vami je najboljši prodajalec naših proizvodov.«

»In kaj dobi zmagovalec?« vpraša eden referentov.

»Ta bo ostal v službi!« hladno odgovori šef.

Oče pride domov ter začne na ves glas hvaliti svojo novo tajnico:

»Zelo je ubogljiva, lepa je kot kakšna lutka.«

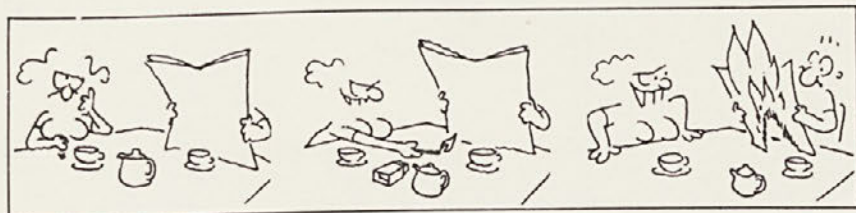
»Očka, ali zapre oči, ko jo položiš na hrbet, tako kot moja punčka?« želi vedeti petletna hčerka.

»Hodi tašča k vam pogosto na obisk?«

»Niti ne.«

»O, si pa srečnež!«

»Zakaj pa, saj pri nas stanuje!«

Medtem, ko očka pomiva posodo v kuhinji, se Maja stisne k mami, ki v dnevni sobi bere časopis in ji šepne na uho:

»Kaj bova pa kupili očku za rojstni dan, ko pa že ima vse: prašek za pomivanje, krpo predpasnik...«

